

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний педагогічний університет
імені Тараса Шевченка
Кафедра історії України

*Климов А.О., Бернацький М.П., Борисова О.В.,
Бровченко І.Ю., Гогохія Н.Т.*

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

**Для студентів спеціальності 7.030301 „Історія”
денної форми навчання**

Луганськ
Альма-матер
2006

УДК 9(477)(076.6)
ББК 63.3(4Укр)р3
П 37

Рецензенти: Литвиненко В.Ф., завідувач кафедри історії України Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, доктор історичних наук, професор.

Крюков В.Г., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.

П 37 Плани семінарських занять та рекомендована література з історії України: Для студентів спеціальності 7.030301 „Історія” денної форми навчання / А.О.Климов (керівник колективу), М.П.Бернацький, О.В.Борисова, І.Ю.Бровченко, Н.Т.Гогохія. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 101 с.

У навчальному посібнику для студентів денної форми навчання подаються плани семінарських занять з історії України за навчальним планом спеціальності 7.030301 „Історія”, де на вивчення курсу вітчизняної історії відводиться 540 годин. Міститься також рекомендована література з курсу історії України.

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного педагогічного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 7 червня 2006 р.)*

© Климов А.О., Бернацький М.П.,
Борисова О. В., Бровченко І.Ю.,
Гогохія Н.Т., 2006
© Альма-матер, 2006

ВСТУП

(загальні методичні поради)

Історія України є провідним українознавчим курсом, одним з найважливіших курсів у системі вищої освіти. Для студентів спеціальності "Історія", він є, крім того, й фаховим курсом, без досконалого вивчення якого неможливо здобути належну фахову підготовку.

Основними формами навчальної роботи з історії України є лекції, семінарські заняття, консультації; формами контролю – контрольні заходи з перевірки самостійної роботи студентів, модульні контрольні роботи, заліки, іспити (оцінки виставляються за підсумками модульного контролю).

Лекції визначають зміст і спрямованість навчального процесу, у них у стислому вигляді подається науковий виклад історії України. Вони закладають підґрунтя для подальшої роботи на семінарських заняттях і для самостійної роботи, і, як правило, передують семінарам.

На семінарські заняття виносяться найбільш важливі проблеми курсу. На них під керівництвом викладача студенти поглиблюють, уточнюють й узагальнюють знання, отримані на лекціях і під час самостійної роботи.

Щоб підготуватися до семінарського заняття та взяти участь в обговоренні питань, запропонованих планом семінару, перш за все необхідно ознайомитися з рекомендованою до заняття літературою, зробити її конспект. При підготовці до заняття необхідно обов'язково скласти план відповіді. Виступ на занятті за часом може тривати до 10 хвилин і завершуватися власними висновками. На занятті студенти можуть користуватися своїми конспектами, але не повинні перетворювати відповіді в читання записів.

Семінарському заняттю обов'язково передуює самостійна робота. Вона потребує систематичності й регулярності. Запорукою успіху має бути самодисципліна, неухильне виконання вимог, що висуваються навчальним розпорядком. Вивчаючи джерела, наукову та навчальну літературу, треба робити записи у формі конспекту.

Конспект – це стислий виклад основних думок твору своїми словами. Записувати слід лише головні положення та їх аргументацію. В окремих випадках найбільш влучне висловлення якогось положення можна записати повністю з відповідним посиланням на цитоване джерело.

Конспект повинен бути стислим і самостійним, вестися у спеціальному зошиті. Записи треба робити чітко, з виділенням найбільш важливих місць за допомогою абзаців, цифрової нумерації або підкреслюючи окремі положення. Гарний конспект є помічником не тільки під час виступу на семінарі, але й при підготовці до написання модульних контрольних робіт.

Даний посібник створений у відповідності до вимог кредитно-модульної системи. Модульний комплекс включає завдання за кількома темами, об'єднаними спільним змістом.

Вивчення курсу історії України за навчальним планом спеціальності "Історія" (540 годин, 10 кредитів) організовано у такий спосіб:

Курси	Семестри	Аудиторні заняття		Самостійна робота	Форми підсумкового контролю
		лекції	семінари		
I	I	22	26	34	Залік
	II	22	26	34	Іспит
II	III	22	22	32	Залік
	IV	22	22	34	Іспит
III	V	20	20	32	Залік
	VI	20	20	32	Курсова робота (диф. залік), іспит
IV	VII	22	24	32	Іспит
Усього годин		150	160	230	

I курс

Модуль 1. Давня історія України.

Семинар 1. Вступ до курсу історії України (2 год.).

План

1. Предмет і завдання курсу "Історія України".
2. Основні категорії та положення теорії історичного знання.
3. Хронологія та періодизація історії України.

Література

- Барг М.А. Категории и методы исторической науки. – М., 1984.
- Блок М. Апология истории. – М., 1973.
- Богачевська-Хом'як М. Моделі минулого і міфи сьогодення // Пам'ятки України. – 1991. – №3. – С.11–13.
- Бойченко І. Філософія історії. – К., 2000.
- Брайчевський М. До конспекту історії України // Пам'ятки України. – 1991. – №3. – С.8–11.
- Бродель Ф. Матеріальна цивілізація. Економіка і капіталізм. XV – XVIII вв. - Т.1. – М., 1986; - Т.2. – М., 1988; - Т.3. – М., 1992.
- Грушевський М. Звичайна схема „руської історії” й справа раціонального укладу історії східного слов'янства // Пам'ятки України. – 1991. – №3. – С.4–7.
- Гумилев Л.Н. Етногенез и биосфера земли. – Л., 1990.
- Гуревич А.Я. Уроки Люсьена Февра // В кн.: Л.Февр. Бои за историю. – М., 1991. – С.501–541.
- Жук С.И. Одномерна ли история // Вопр. истории. – 1992. – №8-9. – С.186–197.
- Кун Т. Структура научных революций. – М., 1977.
- Історична наука: термінологічний та понятійний довідник. – К., 2003.
- Тихомиров Л.Религиозно-философские основы истории. – М., 1997.
- Фуко М. Слова и вещи: Археология гуманитарных наук. – М., 1977.

Семинар 2. Українські землі за первісної доби (2 год.).

План

1. Населення та господарство за часів палеоліту.

2. Криза мисливства. Формування культурно-господарських систем у добу мезоліта та неоліта.
3. Землеробське та скотарське населення України за часів енеоліту.
4. Розвиток суспільної організації населення за первісної доби.

Повідомлення: Періодизація первісної історії людства.

Література

- Археология Украинской ССР: в 3-х тт. – К., 1985. – Т.1.
Богаевский В.Л. Орудия производства и домашние животные Триполья. – Л., 1937.
Бунятян К.П. Давнє населення України. – К., 1999.
Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К., 1998.
Вовк Т.А., Отрощенко В.В. Підгрунття історії України // Укр. іст. журн. – 1997. – №2. – С. 3–17.
Даниленко В.Н. Неоліт України. – К., 1969.
Древнейшие скотоводы степей юга Украины. – К., 1987.
Збенович В.Т. Ранний этап трипольской культуры на территории Украины. – К., 1989.
Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
Павленко Ю.В. На шляху до формування ранніх цивілізацій на Україні та суміжних територіях / Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. – К., 1993.
Пассек Т. Трипільська культура. – К., 1990.
Пассек Т.С. Раннеземледельческие племена Поднестровья. – М., 1961.
Семенов Ю.И. На заре человеческой истории. – М., 1989.

Семинар 3. Кочовий світ українського степу в III – I тисячоліттях до н.е. (політичний, економічний та культурний розвиток) (2 год.).

План

1. Скотарське населення північнопричорноморського степу за доби міді-бронзи.
2. Кіммерійці.
3. Скіфи.

4. Сармати.

Повідомлення: Греки та варвари в Північному Причорномор'ї:
проблема міжетнічних контактів.

Історичні джерела

- Геродот. История в 9-ти книгах. – Л., 1972.
Гомер. Иллиада. Одиссея. – М., 1967.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент.
В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 6–9.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 8–14.

Література

- Археология Украинской ССР в 3-х тт. – К., 1988. – Т.1–2.
Буданова В.П. Передвижения готов в Северном Причерноморье и на Балканах в III в.: По данным археологических источников // Вестн. древ. истории. – 1982. – №2. – С. 155–174.
Бунятян К.П. Давнє населення України. – К., 1999.
Василенко Г.К. Велика Скіфія. – К., 1991.
Виноградов Ю.А., Марченко К.К., Рогов Е.Я. Сарматы и гибель «Великой Скифии» // Вестн. древ. истории – 1997. – №3. – С. 93–103.
Древнейшие скотоводы степей юга Украины. – К., 1987.
Иванчик А.И. К вопросу об этнической принадлежности и археологической культуре киммерийцев // Вестн. древ. истории. – 1995. – №1. – С. 3–22.
Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
Махортых С.В. Киммерийцы и древний Восток // Вестн. древ. истории. – 1998. – №2. – С. 95–104.
Местные этнополитические объединения Причерноморья в VII–IV вв. до н.э. – К., 1989.
Мурзин В.Ю. Происхождение скифов: основные этапы формирования скифского этноса. – К., 1990.
Очир-Горлева М.А. О расселении савроматов // Вестник Ленинградского университета. – Серия 2. – 1988. – Вып. 3. – С. 95–99.
Павленко Ю.В. На шляху до формування ранніх цивілізацій на Україні та суміжних територіях / Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. – К., 1993.
Парцингер Г. Степные кочевники на Востоке средневековой Европы: находки и памятники в свете сравнительной археологии // Вестн. древ. истории. – 1998. – №2. – С. 104–114.
Рыбаков Б.А. Геродотова Скифия. – М., 1979.

Степи Евразии в эпоху средневековья / Археология СССР в 20 т. – М., 1981.

Тереножкин А.И. Киммерийцы. – К., 1976.

Семінар 4. Грецькі міста-держави Північного Причорномор'я: виникнення та розвиток (2 год.).

План

1. Причини та основні напрямки Великої грецької колонізації.
2. Політичний розвиток античних полісів Нижнього Подністров'я, Подунав'я, Нижнього Побужжя, Херсонеської держави та Хараксу.
3. Соціально-економічне становище античних міст Нижнього Подністров'я, Подунав'я, Нижнього Побужжя, Херсонеської держави та Хараксу.

Повідомлення: 1. Відомості про Північне Причорномор'я I тис. до н.е. в творах давньогрецьких та римських авторів.

2. Транспортний флот Ольвійської держави.

Література

Блаватский В.Д. Земледелие в античных государствах Северного Причерноморья. – М., 1953.

Виноградов Ю.Г. Деякі питання історії Північного Причорномор'я наприкінці II – на початку III ст. // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 115–123.

Виноградов Ю.Г. Политическая история Ольвийского полиса VII – I вв. до н.э. – М., 1989.

Диатроптов П.Д. Культ героев в античном Северном Причерноморье. – М., 2001.

Зубар В.М. Про так звану Боспорську війну // Укр. іст. журн. – 1999. – №1. – С. 92–97.

История черной металлургии и металлообработки на территории УССР (III в до н.э. – III в н.э.). – К., 1983.

Кадеев В.И. Херсонес Таврический. Быт и культура. – Харьков, 1996.

Крижицкий С.Д., Зубар В.М., Русяева А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К., 1998.

Кругликова И.Т. Античная археология. – М., 1984.

Крыжицкий С.Л. Ольвия. – К., 1985.

Лалин В.В. Греческая колонизация Северного Причерноморья. – К., 1966.

Скржинская М.В. Древнегреческий фольклор и литература о Северном Причерноморье. – К., 1991.

Шелов Д.Б. Античный мир в Северном Причерноморье. – М., 1956.

Шелов-Коведяев Ф.В. Боспорское царство VI–IV вв. до н.э. / Древнейшие государства на территории СССР. – М., 1984.

Семинар 5. Боспорська держава (2 год.).

План

1. Хронологія та типи колонізації Боспора.
2. Політичний розвиток боспорських колоній в VI – V ст. до н.е.
3. Боспорська держава за Археанактидів та Спартокидів.
4. Боспорська держава у складі Понтійського царства та за римських часів. Причини загибелі Боспору.

Повідомлення: Понтійське царство

Література

Виноградов Ю.Г. Виникнення воєнного та релігійного союзу грецьких міст Боспору Кімерійського // Укр. іст. журн. – 1997. – №5. – С. 41–51.

Виноградов Ю.Г. Утворення Боспорської держави // Укр. іст. журн. – 1998 – №1. – С. 62–68.

Гайдукевич В.Ф. Боспорское царство. – М.–Л., 1948.

Гайдукевич В.Ф., Граков Б.Н., Жебелев С.А., Книпович Т.Н., Марти Ю.Ю. Из истории Боспора. – М.–Л., 1955.

Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К., 1998.

Кругликова И.Т. Боспор в позднеантичное время. – М., 1966.

Лалин В.В. Греческая колонизация Северного Причерноморья. – К., 1966.

Сапрыкин С.Ю. Боспорское царство: от тирании к эллинистической монархии // Вестн. древ. истории. – 2003. – №1. – С. 11–35.

Скржинская М.В. Древнегреческий фольклор и литература о Северном Причерноморье. – К., 1991.

Шелов Д.Б. Античный мир в Северном Причерноморье. – М., 1956.

Шелов-Коведяев Ф.В. Боспорское царство VI–IV вв. до н.э. / Древнейшие государства на территории СССР. – М., 1984.

Семинар 6. **Напрямки і тенденції розвитку культури давнього населення України (2 год.).**

План

1. Первісне мистецтво та релігійні уявлення.
2. Духовна та матеріальна культура народів скіфо-сарматської доби.
3. Світ античної цивілізації Північного Причорномор'я.

Повідомлення: Культ Аполлона в грецьких містах Північного Причорномор'я.

Історичні джерела

- Хрестоматія по истории средних веков / Ред. Грацианский Н.П., Сказкин С.Д. – М., 1949. – Т.1.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 8–27.

Література

- Анисимов А.Ф. Духовная жизнь первобытного общества. – М.–Л., 1966.
Античная цивилизация [Отв. ред. д-р искусствоведения В.Д.Блаватский]. – М., 1973.
Античные города Северного Причерноморья. Очерки истории и культуры. – М.–Л., 1955.
Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К., 1998.
Иванова А.П. Искусство античных городов Северного Причерноморья. – Л., 1953.
История и культура античного мира. – М., 1977.
Історія Української культури / за ред. І.Крип'якевича. – К., 2002.
Красильников К.И. Древнее камнерезное искусство Луганщины. – Луганск, 1998.
Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К., 1998.
Обряды и верования древнего населения Украины. – К., 1990.
Павленко Ю.В. Проблема індоєвропейської прабатьківщини у контексті останніх лінгвістичних досліджень // Археологія. – 1994. – №3. – С.3–13.
Семчишин М. Тисяча років української культури. – Л., 1993.
Тайлор Э. Первобытная культура. – М., 1939.

Модуль 2. Східні слов'яни та Київська Русь.

Семинар 7. Витоки та походження давніх слов'ян (2 год.).

План

1. Питання про прабатьківщину слов'ян у історіографії. Повідомлення давніх та середньовічних авторів про походження слов'ян.
2. Праслов'янське населення українського лісостепу у передкіфські часи. Етнічний розвиток східних слов'ян на рубежі I тис. до н.е. – V–VII ст. н.е.
3. Розселення давніх слов'ян. Виникнення та локалізація східнослов'янських племінних союзів.

Повідомлення: Літописні поляни: міф чи реальність?

Історичні джерела

- Иордан. О происхождении и деяниях гот. – М., 1960.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 9–14.
Лев Диакон. История. – М., 1988.
Повесть временных лет / Ред. Адрианова-Перетц В.П. – М.–Л. – 1950. – Т.1–2.
Прокопий из Кесарии. Война с готами. – М., 1950.
Симокатта Феофилакт. История. – М., 1996.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 19–24.

Література

- Алексеева Т.И. Этногенез восточных славян по данным антропологии. – М., 1973.
Археология Украинской ССР. – К., 1989. – Т.3.
Баран В.Д. Давні слов'яни. – К., 1998.
Галусенко І.М. Боротьба східних слов'ян за вихід до Чорного моря. – К., 1966.
Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1.
Етнічні процеси у середньовічному слов'янському світі // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С. 3–47.
Мавродин В.В. Происхождение русского народа. – Л., 1978.
Петрашенко В.О. Літописні поляни: міф чи реальність // Археологія. – 1998. – №2. – С. 37–46.
Петров В.П. Походження українського народу. – К., 1992.

- Попович М.В. Мировоззрение древних славян. – К., 1985.
Седов В.В. Восточные славяне в VI–XIII вв. / Археология СССР в 20-ти гг. – М., 1982.
Седов В.В. Славяне в древности. – М., 1994.
Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период. – К., 1996.
Сухобоков О.В. Этнокультурная история Левобережной Украины I – начала II тыс. // Археология. – 1998. – №2. – С. 53–62.
Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
Щавелева Н.И. Польские латиноязычные средневековые источники. – М., 1990.
Юсова Н.М. Генеза концепту "давньоруська народність" у радянській історіографії // Укр. іст. журн. – 2001. – №6. – С. 65–85.

Семинар 8. Соціально-економічний та політичний розвиток східних слов'ян у дофеодалний період (2 год.).

План

1. Політична організація об'єднань антів та склавинів. Війни слов'ян з аварами, Візантією та Хозарією.
2. Соціальний устрій. Проблема давньоруської общини – верви в історіографії.
3. Розвиток сільського господарства, ремесла та торгівлі.

Повідомлення: Політична організація антів:
держава чи племінний союз?

Історичні джерела

- Иордан. О происхождении и деяниях гот. – М., 1960.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 9–14, 16–24.
Лев Диакон. История. – М., 1988.
Повесть временных лет / Ред. Адрианова-Перетц В.П. – М.–Л. – 1950. – Т.1–2.
Правда Русская. – М., 1940.
Прокопий из Кесарии. Война с готами. – М., 1950.
Симокатта Феофилакт. История. – М., 1996.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 42–49.
Хрестоматія по истории средних веков / Ред. Грацианский Н.П., Сказкин С.Д. – М., 1949. – Т.1.

Література

- Авдусин Д.А. Происхождение древнерусских городов // Вопр. истории. – 1980. – №12. – С.24–42.
- Баран В.Д. Давні слов'яни. – К., 1998. – Т.3.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1.
- Древнерусские поселения Среднего Поднепровья. – К., 1984.
- Древнерусский город. – К., 1984.
- Древняя Русь. Город. Замок. Село. /Археология СССР: В 20 т. – М., 1985.
- Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
- Лебедева Н.И. Прядение и ткачество восточных славян / Труды института этнографии. – М., 1956. – Т.31.
- Сахаров А.Н. Дипломатия Древней Руси. – М., 1982.
- Славяне юго-восточной Европы в предгосударственный период. – К., 1990.
- Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
- Фроянов И.Я. Киевская Русь. – Л., 1974.

Семинар 9. Виникнення та розвиток Київської Русі в IX–XII ст. як державного утворення та суб'єкта міжнародних відносин (4 год.).

I заняття

План

1. Теорії походження Київської Русі та терміну "Русь" в історіографії.
2. Територіальна структура держави.
3. Політична форма держави Київська Русь. Аналіз історіографії питання.
4. Еволюція інститутів влади (князь, боярська рада, князівська адміністрація, віче, снєми). Виникнення та оформлення дружинного ладу.

II заняття

План

1. Внутрішня та зовнішня політика київських князів кінця IX – середини X ст. Аналіз русько-візантійських договорів 907, 911 та 945 рр.

2. Реформи Володимира Великого. Зовнішньополітичний розвиток Київської Русі.
3. Внутрішня та зовнішня політика Київської Русі за Ярослава Мудрого.
4. Княжіння Володимира Мономаха та Мстислава Великого.

Повідомлення: Історичні портрети перших київських князів.

Історичні джерела

- Історія України в документах і матеріалах: Т.1: Київська Русь і феодалні князівства XII – XIII століть. – К., 1946.
- Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 25–40, 52–56, 58–60.
- Литература Древней Руси: Хрестоматия / Сост. Л.А.Дмитриев; Под ред. Д.С.Лихачева. – М., 1990. – С.8–41, 52–75, 104–121.
- Повесть временных лет / Ред. Адрианова-Перетц В.П. – М.–Л., 1950.– Т.1–2.
- Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С.29–47, 56, 60–63.

Література

- Брайчевський М.Ю. Походження Русі. – К., 1968.
- Вязинин И.Н. Русы живут на острове // Вопр. истории. – 1994. – №9. – С.152–156.
- Головко О.Б. Русь у міжнародному житті Європи IX–XX ст. – К., 1994.
- Горский А.А. Государство или конгломерат конунгов? Русь в первой половине X века // Вопр. истории. – 1999. – №8. – С.43–52.
- Греков Б.Д. Киевская Русь. – М., 1953.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1; К., 1992. – Т.2.
- Древнерусское государство и его международное значение. – М., 1965.
- Захарченко П. Київська Русь: державний устрій, суспільний лад та основні риси права // Історія України. – 2002. – №10. – С.2–12.
- Котляр Н.Ф. Дипломатія Южної Русі. – СПб., 2003.
- Кушинська Л.А. Про джерело права русько-візантійських угод X ст. // Укр. іст. журн. – 1999. – №6. – С. 89–94.
- Левченко М.В. Очерки по истории русско-византийских отношений. – М., 1956.
- Ловмянський Х. Русь и норманны. – М., 1985.

- Мельников Е.А., Петрухин В.Я. Название "Русь" в этнокультурной истории Древнерусского государства (IX–X вв.) // Вопросы истории. – 1989. – №8. – С. 24–38.
- Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. – М., 1968.
- Перхавко В.Б. Связи Древней Руси со славянскими странами. – М., 1987.
- Пріцак О. Походження Русі: Стародавні скандинавські джерела. – К., 1997.
- Россия и черноморские проливы (XVIII – XX столетия) / Под ред. Нежинского Л.Н., Игнатъева А.В. – М., 1999.
- Ричка В.М. Київська Русь: проблема етнокультурного розвитку. – К., 1994.
- Росовецкий С. Кий, Рюрик, Олег: от мифического первопоселенца к варяжскому князю – Волхву // Персонал. – 2001. – №2. – С. 58–61.
- Сахаров А.Н. Дипломатия Древней Руси. – М., 1982.
- Татищев В.Н. История Российская: В 7 т. – М.–Л., 1964.
- Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
- Шип Н.А. Дискусія про термін "Русь" // Укр. іст. журн. – 2002. – №6. – С. 92–107.

Семінар 10. Суспільний устрій Київської Русі за „Руською Правдою” (2 год.).

План

1. „Руська Правда” як історичне джерело.
2. Формування панівного стану. Феодальна ієрархія, виникнення відносин васалітету та міністеріалітету.
3. Становище феодально залежного населення Київської Русі. Характеристика феодальних повинностей.
4. Народні повстання середини X – XII ст.

Повідомлення: Місце та роль ізгоїв в давньоруському суспільстві.

Історичні джерела

- Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 50–52.
- Правда Русская. – М., 1940. – Т.1–2.
- Хрестоматія з історії Української РСР. –К., 1959. – Т.1. – С. 47–49, 74–75.

Література

- Греков Б.Д. Киевская Русь. – М., 1953.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1; К., 1992. – Т.2.
- Древняя Русь. Город. Замок. Село. / Археология СССР: В 20 т. – М., 1985.
- Замки Київської Русі як соціальний тип поселень // Історія України. – 2001. – №4. – С.3–4.
- Захарченко П. Київська Русь: державний устрій, суспільний лад та основні риси права // Історія України. – 2002. – №10. – С.2–12.
- Куминська Л. Становлення державного права і племінна звичаєва традиція у Київській Русі // Історія України. – 2000. – №38. – С. 3–4.
- Мавродин В. Народные восстания в Древней Руси в XI–XIII вв. – М., 1971.
- Моця О.П. Соціальні відносини на селі в Давньоруській державі // Археологія. – 1999. – №2. – С. 50–59.
- Татищев В.Н. История Российская: В 7 т. – М.–Л., 1964.
- Тихомиров М.Н. Исследование о "Русской правде". – М., 1941.
- Тихомиров М.Н. Крестьянские и городские восстания на Руси XI–XIII вв.– М., 1955.
- Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
- Фроянов И.Я. Киевская Русь. – Л., 1974.
- Юшков С.В. Русская Правда. Происхождение источника и его значение. – М., 1950.

Семінар 11. Економічний розвиток Київської Русі (2 год.).

План

1. Загальна характеристика та особливості феодальних відносин.
2. Виникнення та розвиток великого феодального землеволодіння та общинної власності на землю.
3. Виникнення давньоруських міст. Розвиток ремесла та торгівлі.
4. Місце сільського господарства в економіці Київської Русі. Натуральний характер господарства.

Повідомлення: Агротехніка в Київській Русі.

Історичні джерела

Правда русская. – М., 1940. – Т. 1–2.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С.42–49,
74–76.

Література

Горемыкина В.И. О генезисе феодализма в Древней Руси // Вопр. истории. – 1987. – №2. – С. 78–100.
Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1992. – Т.2.
Довженко В.І. Землеробство Давньої Русі. – К., 1961.
Древняя Русь. Город. Замок. Село. / Археология СССР: В 20 т. – М., 1985.
Замки Київської Русі як соціальний тип поселень // Історія України. – 2001. – №4. – С.3–4.
Кириков С.В. Человек и природа восточноевропейской лесостепи в X – начале XIX вв. – М., 1979.
Котляр М.Ф. Джерела складання та формування феодального землеволодіння // Укр. іст. журн. – 1984. – №2. – С. 27–36.
Котляр М.Ф. Дружина и генезис феодализма на Руси // Вопр. истории. – 1984. – №9. – С. 17–28.
Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
Фроянов И.Я. Киевская Русь. – Л., 1974.
Юшков С.В. Очерки по истории феодализма в Киевской Руси. – М., 1939.

Семінар 12. Київська Русь за часів феодальної роздробленості (2 год.).

План

1. Причини феодальної роздробленості. Феодальні війни руських князів.
2. Князівський снем у Любечі (1097 р.) та його наслідки.
3. Виникнення та політико-економічний розвиток Київської, Переяславської та Чернігівської земель-князівств.

Повідомлення: Політичне становище Русі наприкінці XI ст. у "Слове о погибели земли Русской".

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 56.

Література Древней Руси: Хрестоматія / Сост. Л.А.Дмитриев; Под ред. Д.С.Лихачева. – М., 1990. – С.145–162, 174–176.

Хрестоматія з історії Української РСР. –К., 1959. – Т.1. – С. 78–81.

Література

Головко О. З історії міжкнязівської війни 1015–1019 рр. на Русі // Історія України. – 2001. – №7. – С. 6–7.

Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1991. – Т.1–2.

Котляр М.Ф. Давньоруська державність: до і після Любеча // Укр. іст. журн. – 1997. – №4. – С. 19–28.

Котляр М.Ф. Давньоруська держава кінця XI – початку XII ст. (Від усобиць до стабілізації) // Укр. іст. журн. – 1997. – №2. – С. 18–27.

Платонов С.Ф. Полный курс лекций по русской истории. – Ростов-на-Дону, 2002.

Погодин М. Древняя русская история до монгольского ига. – М., 1871.

Татищев В.Н. История Российская: В т. – М.–Л., 1964.

Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1998.

Фенел Д. Кризис средневековой Руси. – М., 1989.

Шекера І.М. Міжнародні зв'язки Київської Русі. – К., 1963.

Яковенко Б. В чем причина упадка и гибели Киевской Руси // День – 2001. – №36. – С. 8.

Яценко Б.І. Розвиток державного устрою України-Руси наприкінці XII ст. // Укр. іст. журн. – 1997. – №3. – С. 119–132.

Семінар 13. Утворення та розвиток Галицько-Волинського князівства (2 год.).

План

1. Історичні шляхи Волинської та Галицької земель в XI–XIII ст.
2. Виникнення Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинське князівство за удільних часів.
3. Галицько-Волинське князівство як суб'єкт міжнародних відносин.
4. Занепад Галицько-Волинського князівства.

Повідомлення: Військова та дипломатична боротьба Русі проти наступу Польщі та Угорщини на Галицько-Волинські землі.

Історичні джерела

- Галицько-Волинський літопис. – Львів, 1994.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент.
В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 68–82.
Слово о полку Ігоревім. – К., 1987.
Хрестоматія з історії Української РСР. –К., 1959. – Т.1. – С. 84–87.

Література

- Баран В.Д. Княжий Галич в історії України // Укр. іст. журн. – 2001. – №4. – С. 67–54.
Булгак О.В. Творець Галицько-Волинської держави // Календар знамен і пам'ятних дат. – К., 2002. – 4 квітня. – С.94–97.
Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К., 1992. – Т.1–2.
Ісаєвич Р. Князь і король Данило: суспільство, церква, держава: до 800-річчя народження Данила Галицького // Київська старовина. – 2002. – №1. – С. 3–9.
Котляр М.Ф. Галицько-Волинське князівство (до 800-річчя утворення) // Укр. іст. журн. – 2000. – №1. – С. 21–31.
Котляр М. Дипломатія галицьких і волинських князів XII–XIII ст. // Київська старовина. – 2000. – №5. – С. 3–13; №6. – С. 9–19.
Котляр М.Ф. Галицько-Волинське князівство. – К., 1998.
Котляр М.Ф. Роман і Романовичі в історії та поезії // Укр. іст. журн. – 2001. – №4. – С. 57–66.
Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984.
Пашуто В.Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. – М., 1950.
Приселков М.Д. Троицкая летопись. – М., 1960.
Софроненко К.А. Общественно-политический строй Галицко-Волынской Руси XI–XIII вв. – М., 1985.
Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 14. Релігія та культура Київської та Галицько-Волинської Русі (2 год.)

План

1. Архітектура. Образотворче та прикладне мистецтво.
2. Освіта та писемність. Розвиток науки.
3. Билини та літописи як джерело з історії Русі.
4. Церква в Київській Русі. Проблема римсько-візантійської християнської спадщини. Націоналізація церковного управління.

**Повідомлення: Морально-психологічний стан
давньоруського суспільства.**

Історичні джерела

- Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент.
В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 40–50.
Хрестоматія з історії Української РСР. –К., 1959. – Т.1. – С. 64–73,
101–114.

Література

- Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. – К., 1989.
Замалеев А.В., Зоц В.А. Мыслители Древней Руси. – К., 1987.
Историческое повествование Древней Руси. – Л., 1976.
История культуры Древней Руси. – М., 1951.
Історія української культури / за ред. І.Крип'якевича. – К., 2002.
Козлов М.М. Уявлення давній слов'ян про потойбічний світ // Укр.
іст. журн. – 2000. –№3. – С. 53–60.
Липец Р.Х. Эпос и Древняя Русь. – М., 1969.
Мирзоев В.Г. Былины и летописи – памятники русской историчес-
кой мысли. – М., 1978.
Обряды и верования древнего населения Украины. – К., 1990.
Огієнко І. Українська церква. – К., 1993.
Романов Б.А. Люди и нравы Древней Руси. – Л., 1966.
Рыбаков Б.А. Древняя Русь. Сказания. Былины. Летописи. – М.,
1963.
Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. – М., 1986.
Семчишин М. Тисяча років української культури. – Л., 1993.
Стахів М. Христова церква в Україні 988–1596 рр. – Лівів, 1993.
Токарев С.А. Этнография народов СССР. Исторические основы
быта и культуры. – М., 1958.
Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
Членов А.М. Шестибожжя князя Володимира // Укр. іст. журн. –
1971. – №8-9. – С.109–112.
Щавелева Н.И. Верования древних славян // Преподавание истории
в шк. – 1990. – №2. – С.12–17.
Щапов Я.Н. Государство и церковь Древней Руси X – XIII вв. – М.,
1989.

Модуль 3. Номадні суспільства українського степу за часів середньовіччя.

Семінар 15. Кочове населення українського степу за часів середньовіччя (2 год.).

План

1. Доба Великого переселення народів (готи, гуни, авари).
2. Болгари та угри.
3. Хазари і торки.
4. Печеніги та половці.

Повідомлення: Чорні клобуки, бродники та Київська Русь.

Історичні джерела

- Багрянородный К. Об управлении империей. – М., 1989.
Иордан. О происхождении и деяниях гот. – М., 1960.
Лев Диакон. История. – М., 1988.
Прокопий из Кесарии. Война с готами. – М., 1950.
Симокатта Феофилакт. История. – М., 1996.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С.60–62, 81–82.

Література

- Артамонов М.И. История хазар. – Л., 1962.
Археология Украинской ССР в 3-х тт. – К., 1988. – Т.2–3.
Буданова В.П. Передвижения гот в Северном Причерноморье и на Балканах в III в.: по данным письменных источников // Вестн. древ. истории. – 1982. – №2. – С.155–174.
Вельтман О. Атила и Русь IV и V ст. // Основа. – 1997. – №32. – С.123–135.
Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. – М., 1992.
Новосельцев А.П. Хазария в системе международных отношений VII – IX веков // Вопр. истории. – 1987. – №2. – С. 20–32.
Осипян О. Поширення християнства серед половців у XIII – XIV ст. // Київська старовина. – 2005. – №1-2. – С.3–23.
Плетнева С.А. Закономерности развития кочевнических обществ в эпоху средневековья // Вопр. истории. – 1981. – №6. – С. 50–64.
Плетнева С.А. От кочевий к городам. – М., 1961.
Плетнева С.А. Половцы. – М., 1990.

- Плетнева С.А. Хазары. – М., 1986.
Причерноморье в средние века. – М., 1991.
Степи Евразии в эпоху средневековья / Археология СССР: В 20 т. – М., 1981.
Столярик Е.С. Народы и государства степного Причерноморья в X–XII вв. / Столярик Е.С. Очерки монетного обращения Северо-западного Причерноморья. – К., 1992.
Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. – К., 1996.

Семінар 16. Київська Русь та монголо-татари: від роздробленості до Золотої Орди. (2 год.).

План

1. Монгольські походи в половецький степ. Битва на р. Калка (1223 р.).
2. Завоювання монголо-татарами Південної Русі. Похід у Східну Європу.
3. Утворення Золотої Орди. Золотоординське іго на завойованих землях.
4. Наслідки монгольського завоювання.

Повідомлення: Історико-географічна ситуація на русько-ординському прикордонні (середина – друга половина XIII ст.).

Історичні джерела

- Галицько-Волинський літопис. – Львів, 1994.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 61–66.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 88–89, 92–96.

Література

- Бабенко Р. Прикордонні землі Південно-Західної Русі і Золота Орда // Історія в школі. – 2000. – №3. – С. 6–11.
Греков Б.Д., Якубовский А.Ю. Золотая Орда и ее падение. – М., 1950.
Далай Чулууны. Монголия в XIII–XIV вв. – М., 1983.
Егоров В.Л. Историческая география Золотой Орды в XIII – XIV вв. – М., 1985.
Земли южной Руси в IX – XIV вв. – К., 1985.

- Каргалов В.В. Внешнеполитические факторы развития феодальной Руси. – М., 1967.
- Котляр М.Ф. Данило Галицкий. – К., 1979.
- Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – К., 1987.
- Мавродин В.В. Левобережная Украина под властью татаро-монголов. – Л., 1939.
- Насонов А.Н. Монголы и Русь. – М., 1940.
- Пашуто В.Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси. – М., 1950.
- Полубояринова М.Д. Русские люди в Золотой Орде. – М., 1978.
- Приселков М.Д. Троицкая летопись. – М., 1960.
- Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К., 1998.
- Сафаргалиев М.С. Распад Золотой Орды. – Саранск, 1960.
- Татаро-монголы в Азии и Европе. – М., 1977.
- Федоров-Давыдов Г.А. Общественный строй Золотой Орды. – М., 1973.
- Феннел Д. Кризис средневековой Руси. – М., 1989.

Модуль 4. Україна за часів пізнього середньовіччя.

Семінар 17. Українські землі у складі Великого князівства Литовського (2 год.).

План

1. Причини та напрямки територіальної експансії Литви. Початок литовського володарювання в Південній Русі (1340–1362 рр.; часи Ольгерда та Любарта)
2. Велике князівство Литовське наприкінці XIV – у XV ст.: внутрішній та зовнішній стан. Кревська та Городельська унії.
3. Суспільно-економічні відносини у Великому князівстві Литовському. Реформи Сигизмунда-Августа. Литовський статут.

Повідомлення: Вхідження північно-східних українських земель до складу Московської держави.

Історичні джерела

- Герберштейн С. Записки о Московии. – М., 1988.
Законодательные акты Великого княжества Литовского. – Л., 1936.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 84–88, 91–92.
Первый Литовский статут. – Вильнюс, 1985.
Полное собрание русских летописей. – Т.32. – Хроники: Литовская и Жмойтская, и Быховца. – М., 1975.
Статут Великого княжества литовского 1529 г. – Минск, 1960.
Стрийковський М. Хроніка польська, литовська, жмудська і всієї Русі // Дзвін. – 1990. – №1–4.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 99–101.
Хроника Быховца. – М., 1966.

Література

- Бодрухин В.М. Українська державність удільної доби (XII–XIV ст.). – Луганськ, 2002.
Греков И.Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы в XIV – XVI вв. – М., 1963.
Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды. – М., 1975.
Грушевський М.С. Історія України-Руси. – К, 1992. – Т.4.
Гурбик А.О. Волочна поміра на українських землях у складі Великого князівства Литовського в XVI ст. // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 49–61.

- Егоров В.Л. Историческая география Золотой Орды. – М., 1985.
- Захарченко П., Вікторов І. Суспільно-політичний лад і право на землях України у складі Великого князівства Литовського. Хронологія подій // Історія України. – 2002. – №33-34. – С.2–12.
- Капітан Л.І. Литовсько-польська доба на сторінках "Українського історичного журналу" // Укр. іст. журн. – 2000. – №3. – С. 53–60.
- Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
- Русина О.В. Проблеми політичної лояльності населення Великого князівства Литовського у XIV – XVI ст. // Укр. іст. журн. – 2003. – №6. – С.3–16.
- Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К., 1998.
- Симоненко Р.Г. Про геополітичний фактор в історії України (XIV–першій половині XVII ст.) // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С. 105–127; 2002. – №6. – С. 5–31.
- Шабульдо Ф.М. Битва біля Синіх Вод 1362 р.: маловідомі та незначні аспекти // Укр. іст. журн. – 1996. – №2. – С. 3–14.
- Шабульдо Ф.М. Про початок приєднання Великим князівством Литовським земель південно-західної Русі // Укр. іст. журн. – 1984. – №6. – С.38–49.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 18. Вхідження українських земель до складу Польщі та Речі Посполитої (2 год.).

План

1. Причини та розвиток польської експансії на південноруські землі (кінець XIV – початок XVI ст.).
2. Політико-адміністративний устрій південноруських земель у складі Польщі. Порівняльний аналіз литовської та польської внутрішньої політики на приєднаних землях.
3. Люблінська унія: причини укладання, характер, наслідки.

Повідомлення: Соціальна ієрархія українського суспільства в XV–XVII ст.

Історичні джерела

- Літопис Самовидця. – К., 1971.
- Стрийковський М. Хроніка польська, литовська, жмудська і всієї Русі // Дзвін. – 1990. – №1–4.
- Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1. – С. 117–118.

Література

- Гурбик А.О. Копні суди на українських землях у XIV–XVI ст. // Укр. іст. журн. – 1990. – №10. – С.110–116.
- Гурбик А.О. Сільська громада в Україні XIV–XVIII ст.: еволюція основних суспільно-територіальних форм // Укр. іст. журн. – 1997. – №5. – С.52–66.
- Захарченко П. Держава та право на землях України у складі Польщі та Речі Посполитої (XIV – XVIII ст.) // Історія України. – 2003. – №19. – С. 7–11; №20. – С. 6–9.
- Капраль М. Між двома уніями: правові конфлікти української громади та магістрату у Львові в другій половині XVI ст. // Київська старовина. – 2002. – №1. – С. 50–62.
- Кондрацький А.А. Поляки на Україні в X–XI ст. // Укр. іст. журн. – 1991. – №12. – С.83–96.
- На переломі: друга половина XV – перша половина XVI. – К., 1994.
- Симоненко Р.Г. Про геополітичний фактор в історії України // Укр. іст. журн. – 2002. – №6. – С. 5–31.
- Україна і Польща в період феодалізму. – К., 1991.
- Україна і Польща в період феодалізму. – К., 2001.
- Феодалізм на Україні. – К., 1990.
- Чаплинский В. Органы государственной власти в Польше XVI–XVII вв. // Вопр. истории. – 1977. – №12. – С.148–158.
- Геровский Ю. Польша среди европейских государств (XVI–XVIII вв.) // Вопр. истории. – 1977. – №12. – С.135–147.
- Яковенко Н.М. Українська шляхта. – К., 1993.

Семінар 19. **Виникнення українського козацтва (4 год.).**

План

I заняття

1. Формування козацької верстви. Версії походження козацтва.
2. Колонізація Подніпров'я. Уходники – воїни-землероби.
3. Етапи формування Запорозької Січі. Внутрішній устрій та адміністрація.

II заняття

1. Формування реєстрового козацтва.
2. Хотинська війна.
3. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI –в першій половині XVII ст.: причини, хід, наслідки.

- Повідомлення:** 1. Історичний портрет гетьмана П. Сагайдачного.
2. Побут Запорозької Січі.

Історичні джерела

- Боплан Г.-Л. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансильванії разом з їхніми звичаями, способами життя і ведення воен. – К., 1990.
Величко С. Літопис. – К., 1990. – Т. 1.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 92–111, 119, 122–123.
Літопис Самовидця. – К., 1971.
Сентенция об успокоении Войска Запорожского одного польского шляхтича // Укр. іст. журн. – 1999. – №6. – С. 125–135.
Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т. 1. – С. 151–171.
Шевальє П. Історія війни козаків проти Польщі. – К., 1960.
Лясота Еріх. Щоденник // Жовтень. – 1984. – №10. – С. 97–110.
Шерер Ж. Літопис малоросії, або історії козаків-запорожців. – К., 1994.

Література

- Василенко Г.А. Хотинська війна. – К., 1960.
Голобуцкий В.А. Запорожское казачество. – К., 1957.
Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1993. – Т. 4.
Гурбик А.О. Виникнення Запорозької Січі (хронологічний та територіальний аспекти проблеми) // Укр. іст. журн. – 1999. – №6. – С. 3–16.
З нових джерел до історії повстання 1591–1596 рр. // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С. 69–75.
Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.). – Львів, 1992.
Леп'явко В.А. Повстання К.Косинського (1591–1593 рр.) // Укр. іст. журн. – 1994. – №4. – С. 120–132.
Марочкін В.Т. Антифеодальний і визвольний рух на Україні в першій чверті XVII ст. – К., 1989.
Смолій В.В. Запорозька Січ: виникнення, тенденції розвитку, ліквідація // Наука і суспільство. – 1988. – №4. – С. 28–34.
Щербак В.О. Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648–1654 рр. – К., 1989.
Щербак В.О. Українське козацтво: Формування соціального стану (др. пол. XV – XVII ст.). – К., 2000.
Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – К., 1990. – Т. 1.

Семинар 20. Господарський розвиток України в XVI – першій половині XVII ст. (2 год.).

План

1. Поземельні відносини в XVI – першій половині XVII ст.
2. Розвиток сільського господарства. Фільварки.
3. Розвиток міст, ремесел та торгівлі.
4. Магдебурзьке право.

Повідомлення: Суспільно-політичне життя українських пізньосередньовічних міст.

Історичні джерела

- Законодательные акты Великого Литовского княжества. – Л., 1936.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 88–90
Первый Литовский статут. – Вильнюс, 1985.
Статут Великого княжества литовского 1529 г. – Минск, 1960.
Хрестоматія з історії Української РСР. –К., 1959. – Т.1. – С. 119–151.

Література

- Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1993. – Т.4.
Дворниченко А.Ю. О предпосылках введения Магдебургского права в городах западнорусских земель в XIV–XV вв. // Вестник Ленинградского университета. Серия 2. – 1982. – Вып.1. – С. 105–108.
Кіселичник В. Про надання українським містам у XIV – XVII ст. Магдебурзького права // Право України. – 1996. – №9. – С. 82–85.
Кривонос В.П. Львівсько-левантійська торгівля наприкінці XV – в середині XVII ст. // Укр. іст. журн. – 1995. – №1. – С. 48–57.
Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
Марочкін В.П. Значимість "обволання" і роль "кликуна" в суспільно-політичному житті міст України XV–XVII ст. // Архіви України. – 1991. – №1. – С.71–74.
Падаляк Н.Г. "Битва за Балтику" і зміни в торговій політиці Ганзи в XV–XVI вв. // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С. 27–36.
Сас П.М. Феодальні міста України в кінці XV – 60-х гг. XVI вв. – К., 1989.
Середньовічна Україна. – К., 1994. – Вип. 1.

Сидоренко О.Ф. Українські землі у міжнародній торгівлі (IX – середині XVII ст.). – К., 1992.

Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ. – К., 1996.

Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. – К., 1994.

Щербак В.О. До питання про еволюцію класово-станової структури феодального суспільства України в XIV – першій половині XVII ст. // Укр. іст. журн. – 1987. – №2. – С.83–91.

Семінар 21. Матеріальна і духовна культура України XIV – XVI ст. (2 год.).

План

1. Діяльність братств. Розвиток освіти. "Могилянська доба" (реформи П.Могили).
2. Архітектура і образотворче мистецтво.
3. Церковне життя в другій половині XVI ст.
4. Берестейська унія: причини укладання, наслідки.

Повідомлення: Єретичні рухи в Україні XV–XVI ст.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 111–119.

Література

Александрович В. Українське мистецтво XVI ст. // Історія в школах України. – 2004. – №1. – С.35–40.

Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X – XVII ст.). – К., 1988.

Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI – XVIII ст. – К., 1966.

Ісаєвич Я.Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI – XVIII ст. – К., 1972.

Кочан Н.І. Флорентійська унія і Київська митрополія: до характеристики розвитку та втілення ідеї унії церков // Укр. іст. журн. – 1996. – №1. – С. 28–44.

Любашенко В.І. Єретично-раціоналістичні рухи в Україні XV–XVI ст. (до питання генези та еволюції "пожидовлених") // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 90–100.

Паславський І. Між Сходом і Заходом: греко-католицька церква як феномен української національної культури // Дзвін. – 1990. – №1. – С. 101–113.

Плохій С.В. Папство і Україна: Політика Римської курії на українських землях в XVI–XVII ст. – К., 1989.

Пуцько В.Г. Візантійсько-київська спадщина в культурі Великого князівства Литовського // Укр. іст. журн. – 1998. – №5. – С. 118–122.

Сокульський А.Л. З історії судноплавства в Україні: козацька "Чайка" // Укр. іст. журн. – 2001. – №5. – С. 75–80.

Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ. – К., 1996.

Тимошенко Л.В. Артикули Берестейської унії 1596 р. // Укр. іст. журн. – 1996. – №2. – С. 15–34.

Тимошенко Л.В. Нове дослідження Берестейської унії // Київська старовина. – 2001. – №5. – С. 166–174.

Флоря Б.М. Східні патріархи і західноруська церква // Укр. іст. журн. – 1996. – №1. – С. 45–51.

Харишин М.В. Українська церква між двома уніями (1569–1596 рр.) // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 24–34.

Шевченко В. Кілька документальних свідчень про передумови запровадження Берестейської унії // Сучасність. – 1996. – №12. – С. 66–77.

Шугаєва Л. Мистецтво України польсько-литовської доби // Історія в школі. – 1998. – №4. – С. 7–9.

II курс
Модуль 1. Українські землі в другій половині XVII ст.

Семінар 22. Українська національна революція середини XVII ст. (4 год.).

План
I заняття

1. Передумови Визвольної війни в контексті економічних і соціально-політичних особливостей розвитку України в першій половині XVII ст.
2. Богдан Хмельницький. Початок війни. Перші перемоги.
3. Характер Визвольної війни та склад її учасників.
4. Воєнні дії 1648 р. (літо–осінь). Особливості першого етапу боротьби за визволення України.

Повідомлення: Соратники Б.Хмельницького: Максим Кривоніс, Данило Нечай, Іван Богун.

II заняття

1. Еволюція політичних поглядів Б.Хмельницького в процесі запровадження політичних і соціальних ідеалів козацтва:
 - а) Зборівська угода 1649 р. як юридичне оформлення Козацької держави (політична самостійність, економічна незалежність, суспільна демократія);
 - б) від Білоцерківського миру до перемоги під Батогом: спрямованість на самостійне державне будівництво.
2. Проблема вибору зовнішньополітичної орієнтації держави Б.Хмельницького, її вирішення у 1654 р. та наслідки.
3. Хід воєнних дій у 1654–1657 рр. та їх наслідки для українських земель.
4. Оцінка Визвольної війни в історичній літературі.

Повідомлення: Оцінка діяльності Б.Хмельницького в історичній літературі.

Історичні джерела

- Величко С.В. Літопис. У 2-х томах. – К., 1991. – Т.2.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 5. – С.124–140.

- Літопис Гадяцького полковника Григорія Грабянки. – К., 1991.
Літопис Самовидця. – К., 1971.
Хрестоматія з історії Української РСР. Т.1. – К., 1959. – Розд. 6. – С.252–296.

Література

- Апанович О.М. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність. – К., 1994.
Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990.
Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003. – С.145-163.
Горобець В. Українсько-російські дипломатичні стосунки 1648–1657 // Київська старовина. – 1995. – № 6. – С. 10–21.
Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. – К., 1990.
Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1992. – С. 277–300.
Гуржій О.І. Іван Богун: деякі міфи та реальність // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1.
Дорошенко Д. Нарис історії України: У 2 т. – К., 1991. – Т.2. – С. 3–32.
Історія України. Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т. 1. – С. 210–236.
Крип'якевич І.М. Історія України. – К., 1991. – С. 170–186.
Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2. – С. 11–35.
Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. – К., 1993.
Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція 1648–1676 рр. крізь призму століть // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1–3.
Степанков В.А. Аграрна політика Б. Хмельницького // Феодалізм на Україні. – К., 1990. – С. 52–65.
Степанков В.С. Переяславська присяга 1654 р.: зміст і наслідки // Укр. іст. журн. – 2003. – №6; – 2004. – №1.
Чухліб Т.В. Переяславська угода 1654 р. у контексті міжнародного утвердження ранньомодерної Української держави: причини, укладання, наслідки. // Укр. іст. журн. – 2003. – №2. – С.68–81.
Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648-1714 рр. – К., 2003.
Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.
Яковлів А. Українсько-московські договори в XVII–XVIII віках // Укр. іст. журн. – 1994. – №2,3,4.

Семинар 23. Політичне самовизначення українців у другій половині 50-х – 80-і роки XVII ст. (4 год.).

План

I заняття

1. Ідея державної незалежності й українське суспільство.
2. Українська дійсність другої половини 50-х років: варіанти державного розвитку:
 - а) Гадяцький договір 1658 р.;
 - б) Переяславський договір 1659 р.

Повідомлення: Іван Виговський.

II заняття

1. Еволюція інституту гетьманської влади й доля української автономії:
 - а) “Батуринські” та “Московські” статті;
 - б) Д.Дорошенко;
 - в) “Глухівські” статті 1669 р. і “Конотопські” статті 1672 р. Д.Многогрішний. І.Самойлович.
2. Ідея “Великого князівства Руського” як найвищий політичний ідеал та її історична доля.

Повідомлення: Дмитро Дорошенко, Іван Самойлович.

Історичні джерела

- Величко С.В. Літопис. У 2-х томах. – К., 1991. – Т. 2.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.141–151.
Хрестоматія з історії Української РСР. Т.1. – К., 1959. – С. 305–323, 331–338, 349–354.

Література

- Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990. – С. 213–258.
Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003. – С.163 - 174.
Бульвінський А.Г. Дипломатичні зносини України в період гетьманування Івана Виговського (серпень 1657 – серпень 1659 рр.) // Укр. іст. журн. – 2005. - №1.
Бульвінський А.Г. Конотопська битва 1659 р. // Укр. іст. журн. – 1998. – №4. – С.33–43.
Верба І.В. Ідея спадковості влади в українській козацькій державі // Українська козацька держава: Матеріали респ. іст. читань. – К., 1991. – С. 80–84.

- Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990. – С. 320–367.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 10-ти томах. – Т. 8. – Ч. 3; Т. 9. – Нью-Йорк, 1956.
- Гуржій О., Чухліб Т., Горобець В. Еліта козацької України в пошуках політичної легітимізації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1665 рр. // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С.104–114.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С. 256–333.
- Ефименко А.Я. История украинского народа. – К., 1990. – С. 251–268.
- Історія України: Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т. 1. – С. 283–292.
- Смолій В.А. Феномен українського козацтва у загальноісторичному контексті // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5.
- Смолій В.А. Українська козацька держава // Укр. іст. журн. –1991. – № 4.
- Станіславський В.В. Політичні відносини Запорозької Січі з Річчю Посполитою та Правобережною Україною в 1686–1699 рр. // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6 – С. 3–11; - 1999. – № 1– С. 18–31.
- Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648-1714 рр. – К.,2003.
- Шевчук В.П. Українська козацька держава. – К., 1996.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.
- Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – Т. 2. – Львів, 1991.
- Яковлева Т.Г. Кримсько-турецький фактор у політиці гетьманів України у 60-ті рр. ХУП ст // Укр. іст. журн. – 2003. – №2. – С.14–23.

Семінар 24. Іван Мазепа і Пилип Орлик: варіанти розвитку незалежної України (2 год.).

План

1. Козацький державний ідеал і його трансформація в соціально-політичній програмі гетьмана І.Мазепа.
2. Участь України в Північній війні і спроби відновлення автономії.
3. І.Мазепа і С.Палій: причини непорозуміння.
4. Бендерська “Конституція” 1710 р.:
 - а) характер майбутнього устрою Української держави;
 - б) оцінка в історичній літературі.

5. “Конституція” 1710 р. і “Березневі” статті 1654 р. Б.Хмельницького.

Повідомлення: Оцінка діяльності Івана Мазепи в історичній літературі.

Історичні джерела

- Величко С.В. Літопис: У 2 т. – К., 1991.
Вивід прав України. – Львів, 1991.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.141–151.
Хрестоматія з історії Української РСР. – Т.1. – К., 1959. – С. 366, 367, 382, 400, 401.

Література

- Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990. – С. 263–302.
Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003. – С. 175–183.
Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа: Життя і подвиги великого гетьмана. – К., 1991.
Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. – К., 1991. – С. 225–253.
Дорошенко Д. Нарис історії України: У 2 т. – К., 1991. – Т. 2. – Розділи 7–8.
Донцов Д. Похід Карла XII на Україну. – Лондон, 1995.
Жуковський А. Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6 – С. 143–148.
Іван Мазепа і Москва: Історичні розвідки і статті. – К., 1994.
Костомаров М.І. Мазепа // Укр. іст. журн. – 1988. – № 8–12; 1989. – № 1, 2, 4, 9; - 1990. – № 1–6.
Кресін О.В. “Пакти й конституції законів і вольностей Запорізького війська” 1710 р. // Укр. іст. журн. – 2005. – № 2.
Мельник Л.Г. Українсько-турецькі взаємовідносини і політичні проекти П. Орлика. // Укр. іст. журн. – 1997. – № 6. – С. 24–34.
Меріме П. Українські козаки та їхні останні гетьмани // Всесвіт. – 1993. – № 12.
Оглоблин О. Гетьман І. Мазепа та його доба. – Нью-Йорк, 1960.
Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. – К., 1994.
Сергієнко Г.Я. Правобережна Україна: відродження козацької державності й визвольний рух проти панування Речі Посполитої (80–90-ті рр. XVII–початок XVIII ст.) // Укр. іст. журн. – 1996. – С. 105–119.
Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української Конституції. – К., 1993.

Ступак Ф.Я. Добродійна діяльність гетьмана І. Мазепи // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1.

Модуль 2. Соціально-економічний розвиток та політичний стан України у XVIII ст.

Семинар 25. Суспільно-політичний лад на Лівобережжі та Слобожанщині в першій половині XVIII ст.
Занепад української автономії (4 год.).

План

I заняття

1. Політика російського уряду в українських землях:
 - а) соціально-економічна спрямованість та політична навантаженість заходів царизму в Україні;
 - б) виконавчі органи царської влади на Лівобережжі;
 - в) становище гетьманського уряду;
 - г) Перша Малоросійська колегія.

Повідомлення: Павло Полуботок.

II заняття

1. “Рішительні” статті 1728 р. Гетьманування Д.Апостола та основні риси його діяльності:
 - а) соціальна орієнтація;
 - б) реформи та їх характер.
2. Зростання ролі старшини та її політична орієнтація. “Біроновщина” в Україні.
3. Особливості адміністративно-територіального устрою Слобожанщини.

Повідомлення: Політичне становище Слобожанщини в другій половині XVII – перш. пол. XVIII ст.

Історичні джерела

- Величко С.В. Літопис. – Т. 2. – К., 1991.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.160–162.
Літопис Самовидця. – К., 1971.
Хрестоматія з історії Української РСР. Т. 1. – К., 1959. – С.456–459.

Література

- Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990.

- Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х., 1993.
- Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003. - С. 183-188.
- Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 10-ти томах. – Т. 8. – Нью-Йорк, 1956.
- Гуржій О.І. Гетьман Іван Скоропадський. // Укр. іст. журн. –1998. – № 6 – С. 77–89; 1999. – № 1, 2.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
- Історія України. Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т.1.
- Мельник Л. Перший наступ царизму на українську автономію // Київська старовина. – 1995. – № 5. – С. 29–35.
- Наулко В.І., Чухліб Т.В., Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право // Укр. іст. журн. – 1997. – № 4.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2.
- Сергієнко Г.Я. Правобережна Україна: відродження козацької державності й визвольний рух проти панування Речі Посполитої (80–90-ті рр. XVII–початок XVIII ст.) // Укр. іст. журн. – 1996. – № 3. – С. 105–119.
- Шевчук В.П. Українська козацька держава. – К., 1996.
- Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – Т. 2. – Львів, 1991.

Семинар 26. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVII– у XVIII ст.: традиції й новації в господарстві та суспільстві (4 год.)

План

I заняття

1. Феодальне господарство: характеристика умов і перспектив розвитку.
2. Тип і структура промислового виробництва. Умови для розвитку капіталістичного устрою:
 - а) дрібна промисловість і мануфактура;
 - б) українська буржуазія і її можливості щодо накопичення первісних капіталів.
3. Формування українського національного ринку та наслідки включення його до єдиного загальноросійського ринку.

Повідомлення: Особливості аграрних відносин

за часів Хмельниччини.

II заняття

1. Формування нової феодалної знаті та її соціально-типові риси.
2. Покріпачення українського селянства урядом Польщі й Росії: причини й наслідки.
3. Державна політика щодо козацтва й міщанства.

Повідомлення: Рівень соціально-економічного розвитку України в порівнянні із західноєвропейським.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.177–180, 182–183.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – С. 471–508.

Література

Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х., Основа, 1990.

Гуржій О. І. Підсусідництво як соціальне явище на Україні доби феодалізму / Феодалізм на Україні. – К., 1990. – С. 66–78.

Гуржій О.І. Купецький стан на Лівобережній і Слободській Україні в другій половині XVII – XVIII ст.: проблеми становлення та розвитку // Укр. іст. журн. – 2004. - №3.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. – К., 1983.

Історія України. Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т. 1. – С. 260–282.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Полонська –Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т.2. – С.265–277.

Субтельний О. Україна: історія. – К., 1991. – С. 163–173.

Семінар 27. Політика царизму в Україні в другій половині XVIII ст. (2 год.).

План

1. Колоніальна політика царизму:
 - а) органи царської влади в Україні та їх діяльність;
 - б) причини й наслідки скасування гетьманщини;
 - в) зміни в адміністративно-територіальному устрої України.
2. Зміни в місцевому самоврядуванні й становому складі.
3. Посилення феодалного гніту. Антифеодальний рух.

4. Зрушення в економіці. Значення російських реформ для України.

Повідомлення: Гетьман Кирило Розумовський.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.165–169, 179–182.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – С. 474–489.

Література

Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990. – С. 331–338, 352–364.

Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х., 1991.

Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003.

Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С. 424–435.

Історія України. Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т. 1. – С. 283–312.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. – К., 1983.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2.

Семінар 28. Запорозька Січ у складі Російської імперії (2 год.).

План

1. Соціально-економічний і політичний устрій Запорозької Січі.
2. Участь запорожців в антифеодальних рухах і боротьбі з турками й татарами.
3. Політика царського уряду щодо запорозького козацтва і її динаміка. Зруйнування Запорозької Січі. Подальша доля запорозьких козаків.
4. Значення Запорозької Січі в історії України.

Повідомлення: Останній кошовий отаман Петро Калнишевський.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.172–175.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т.1. – К., 1959. – С. 517–519, 529, 536.

Література

- Андрущенко В.Л., Федосов В.М. Запорозька Січ як український феномен. – К., 1995.
- Аркас М. Історія України-Руси. – К., 1990. – С. 352–368.
- Апанович О.М. Розповіді про запорозьких козаків. – К., 1991. – С. 234–289.
- Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
- Голобуцький В.А. Запорозьке козацтво. – К., 1994.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С. 424–435.
- Ефименко А.Я. История украинского народа. – К., 1990. – С. 341–362.
- Історія України. Курс лекцій. У 2-х томах. – К., 1991. – Т. 1. – С. 289–307.
- История Украинской ССР. В 10 томах. – Т. 3. – К., 1983.
- Кащенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове: Оповідання. – Дніпропетровськ, 1991. – С. 259–372.
- Смолій В.А. Запорозька Січ: виникнення, тенденції розвитку, ліквідація // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5.
- Станіславський В.В. Запорозька Січ у політичних відносинах з Кримським ханством (початок XVIII ст.). // Укр. іст. журн. – 1995. – №6. – С.3–22.
- Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – Львів, 1991–1992.

Семінар 29. Правобережні і західноукраїнські землі у XVIII ст. (2 год.).

План

1. Основні риси розвитку українських земель у складі Польщі:
 - а) адміністративно-територіальний устрій;
 - б) наслідки політики колонізації та феодального визиску українських селян;
 - в) опришківство на західноукраїнських землях;
 - г) етапи гайдамацького руху. Коліївщина.
2. Політичний розвиток та соціальний побут Буковини й Закарпаття.
3. Розділи Польщі та їх наслідки щодо історичної долі українців.

Повідомлення: Олекса Довбуш.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 6. – С.162–164, 169–172.

Хрестоматія з історії Української РСР. - Т. 1. – К., 1959. – С. 364–367, 381–382, 421–424, 427–429, 430–446.

Література

Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.

Дорошенко Д. Історія України: У 2 т. – К., 1991. – Т. 2.

Історія України. Курс лекцій: У 2 т. –К., 1991. – Т. 1. – С. 314–335.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. – К., 1983.

Мірчук М. Коліївщина. Гайдамацьке повстання 1768 р. – Нью-Йорк, 1973.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2.

Смолій В.А. Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової боротьби. Друга половина XVII–XVIII ст. – К., 1985.

Модуль 3. Українські землі в першій половині XIX ст.

Семинар 30. Господарство Наддніпрянської України в першій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Специалізація сільськогосподарських районів України. Капіталізація Півдня та Правобережжя.
2. Формування національної буржуазії. Створення ринку найманої праці.
3. Виникнення фабричного господарства. Початковий етап промислового перевороту.

Повідомлення: Особливості розвитку сільського господарства на півдні України.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.191, 198, 201–203.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – С.562–579.

Література

Бойко О.Д. Історія України. – К., 2003. – С.209-213.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 4. – Гл.1. – К., 1983.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2. – С. 298–303.

Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: навч. посібник для вузів / За заг. ред. проф. Б.Д. Лановика. – К., 1994. – С. 235–242, 255–267.

Семинар 31. Антифеодальна боротьба народних мас в Україні в першій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Посилення феодально-кріпосницького гніту селян.
2. Виступ селянства Поділля під проводом Устима Кармелюка.
3. Антифеодальні рухи на Правобережжі 40-х років XIX ст.
4. “Київська козаччина”, “похід у Таврію за волею”.
5. Характер і рушійні сили рухів першої половини XIX ст.

Повідомлення: Устим Кармелюк.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.191–192, 199–201.
Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – С.588–599, 624–645, 655–658.

Література

Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003.
История Украинской ССР. В 10 томах. – Т. 4. – Гл. 3. – К., 1983.
Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2. – С. 298–303.
Рибалка І.К. Історія України. – К., 1991. – С. 287–295.

Семінар 32. Суспільно-політичний рух в Наддніпрянській Україні у першій половині XIX ст.

(4 год.)

План

1. Пробудження національної самосвідомості в середовищі української інтелігенції.
2. Питання української державності в суспільно-політичному русі:
 - а) “декабристів”;
 - б) Кирило-Мефодіївському братстві.
3. Феномен Тараса Шевченка в українському національному відродженні.

Повідомлення: Роль Тараса Шевченка в українському національному русі.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.190–191, 193–198.
Кирило-Мефодіївське товариство: Зб документів: У 3 т. – К., 1990.
Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – Розд. 10. – С.602–623, 663, 665, 669–682.

Література

Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003. – С. 214–233.
Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів. 1991. – Розділ XIII.
Історія Русів. – К., 1991.

Історія України. Курс лекцій: У 2 кн. – К., 1991. – Кн. 1. – С. 392–411.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 4. – Гл. IV–V. – К., 1983.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2. С. 283–323.

Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К., 1999.

Сергієнко Г.Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 14–28.

Українська ідея. Перші речники. – К., 1994.

Семінар 33. Революція 1848 р. в Австрії та її вплив на соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель (2 год.).

План

1. Становище селянства Галичини та Буковини напередодні 1848 р.
2. Скасування панщини. Аграрна реформа та її наслідки для економіки західноукраїнських земель.
3. Характер промислового виробництва Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття. Формування промислового пролетаріату.
4. Економіка західноукраїнських земель в оцінках вітчизняної та зарубіжної історіографії.

Повідомлення: Особливості капіталістичних відносин в економіці західноукраїнських земель в першій половині XIX століття.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд .7. – С.200.

Хрестоматія з історії Української РСР.- Т. 1. – К., 1959. – С. 643–648.

Література

Історія України: Курс лекцій: У 2 кн. – К., 1991. – К. 1. – С. 412–416.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 4. – Гл. IV–V. – К., 1983.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Субтельний О. Україна: історія. – К., 1991. – С. 218–224.

Семінар 34. **Національне відродження в західноукраїнських землях у 30–40-х рр. ХІХ ст. (2 год.).**

План

1. Поширення ідей просвітництва.
2. Об'єднання "Руська трійця" в Галичині (діяльність і значення в розвитку національного руху).
3. Національне відродження Буковини й Закарпаття.
4. Революція 1848 р. в Австрії та її вплив на розвиток національного руху в краї.

Повідомлення: М.Шашкевич, Я.Головацький, І.Вагилевич.

Історичні джерела

- Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.200.
"Русалка Дністрова": Док. і матеріали. – К., 1983.
Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 1. – К., 1959. – С. 646–647.

Література

- Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – Т. 2. – Розд. XIV.
Історія України. Курс лекцій. У 2 кн. – К., 1991. – Кн. 1. – С. 421–426.
Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням. Історичні есе: У 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С.413–449.
"Руська трійця" в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1987.
Субтельний О. Україна: історія. – К., 1991.

Модуль 4. Розвиток капіталізму та суспільно-політичне життя в Україні другої половини XIX – поч. XX ст.

Семінар 35. Реформа 1861 р. Економічний і соціальний розвиток України (2 год.).

План

1. Скасування кріпосного права в Україні. Становище селянства.
2. Розвиток капіталізму в сільському господарстві.
3. Особливості розвитку капіталістичної промисловості.
4. Робітничий рух.

Повідомлення: Індустріальний розвиток промисловості Донбасу і Криворіжжя в другій половині XIX ст.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.203–205.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 2. – К., 1960. – С.12–59, 80–103, 137.

Література

Історія України. Курс лекцій: У 2 т. – К., 1991. – Т. 1. – Лекції 23–24.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Присяжнюк Ю.П. Ментальність українського селянства в умовах капіталістичної трансформації суспільства (друга половина XIX – початок XX ст.) // Укр. іст. журн. – 1999. – № 3, 4.

Субтельний О. Україна: історія. – К., 1991. – С. 218–224.

Якименко М.А. Становлення селянського (фермерського) господарства в Україні після скасування кріпосного права (1864–1918 рр.) // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 3–14.

Семінар 36. Піднесення суспільно-політичного і національного руху в Україні в другій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Громадівський рух. Хлопомани. Українофільство. Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров.
2. Михайло Драгоманов і зародження українського соціалізму.

3. Діяльність народників в Україні.
4. Соціал-демократичні організації.
5. Перші українські партії.

Повідомлення: В. Антонович і його роль в національному русі.

Історичні джерела

- Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.206–216.
- Хрестоматія з історії Української РСР. - Т. 2. – К., 1960. – Розд. 3. – С.104–136, 194–245.

Література

- Бойко О. Д. Історія України. – К., 2005. – С.251-258.
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX ст. – К., 2000.
- Дорошенко Д.І. Нарис історії України. – К., 1992. – Т. 2. – Розділ XV.
- Драгоманов М.П. Вибране. – К., 1991.
- Історія України: Курс лекцій: У 2 кн. – К., 1991. – Кн. 1. – Лекції 25–27.
- История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 4. – Гл. 12–13. – К., 1983.
- Молчанов В. Державницька думка Михайла Драгоманова. – К., 1994.
- Наумов С.О. Братство тарасівців // Укр. іст. журн. – 1999. – № 5. – С. 36–44.
- Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX- поч. XX ст.) – К., 2003.
- Сарбей В.Г. Становлення і консолідація нації та піднесення національного руху на Україні в другій половині XIX ст. // Укр. іст. журн. – 1995. – № 5. – С. 3–16.

Семінар 37. Суспільно-політичне життя західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Москвофільство і народовство.
2. Діяльність культурно-освітнього товариства “Просвіта” і наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка.
3. Радикальний революційно-демократичний рух у Східній Галичині.
4. Діяльність Русько-української радикальної партії.

Повідомлення: Політична діяльність І.Франка.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 7. – С.217.

Історичні передумови возз'єднання українських земель: Зб. ст. – К., 1989.

Хрестоматія з історії Української РСР. – Т. 2. – К., 1960. – Розд. 6. – С.246–269.

Література

Дорошенко Д.І. Нарис історії України. – К., 1992. – Т. 2. – Розділ XV.

Історія України. Курс лекцій: У 2 кн. – К., 1991. – Кн.1. – Лекції 25–27.

Сарбей В.Г. До поглядів М.П. Драгоманова на національне питання // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5. – С. 60–70.

Субтельний О. Україна: історія. – К., 1991. – С. 276–294.

Філіпчук В.О. Початки українського національного відродження на Буковині // Укр. іст. журн. – 1999. – № 2. – С. 80–89.

Семінар 38. Суспільно-політичне життя України (90-ті рр. ХІХ ст. – 1914 р.) (4 год.).

План

I заняття

1. Виникнення політичних об'єднань у Наддніпрянській Україні, питання української державності в їхніх програмах.
2. Україна напередодні революції. Пожвавлення національного руху.
3. Події революції 1905–1907 рр. в Україні.

Повідомлення: Розвиток національного руху в Україні на початку ХХ ст.

II заняття

1. Діяльність українських політичних партій у роки революції.
2. Післяреволюційна політична реакція в Україні. Посилення національного гноблення.
3. Україна в роки нового революційного піднесення 1910–1914 рр. Національний рух.

Повідомлення: Національний рух напередодні Першої світової війни.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 8. – С.219–225, 238–242.

Хрестоматія з історії Української РСР. - Т. 2. – К., 1960. – Розд. 11. – С.465–487.

Література

Багатопартійна Українська держава на початку XX ст.: програмні документи перших українських політичних партій. – К., 1992.

Вернадський В. Українське питання і російська громадськість // Вітчизна. – 1998. – № 6. – С. 172–177.

Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990. – Ч. 1.

Голобуцький О., Кулик В. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця XIX – початку XX століття. – К., 1996.

Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: Нариси політичної історії. – К., 1993. – С. 30–78.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1991.

Історія України. Курс лекцій: У 2 кн. – К., 1992. – Кн. 2. – XX століття. – С. 38–68.

Мірчук М. Микола Міхновський. – Філадельфія, 1960.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2. – С. 414–431.

Рєєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX- поч. XX ст.) – К., 2003.

Семінар 39. Суспільно-політичний рух у західноукраїнських землях (90-ті рр. XIX ст. – 1914 р.) (2 год.).

План

1. Політичні партії Західної України, їхнє ставлення до української державності.
2. Розвиток національного руху.
3. Досягнення просвіти та культури. Феномен “українського П’ємонту”.

Повідомлення: Проблеми взаємовідносин українських і польських політичних партій.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Розд. 8. – С.219, 225–227, 240.

Хрестоматія з історії Української РСР. - Т. 2. - К., 1960. - Розд. 13. - С.551-581.

Українська суспільно-політична думка в XX столітті: Док. і матер: У 2 т. - Мюнхен. - 1983. - Т. 1.

Література

Бойко О. Д. Історія України. - К., 2003. - С.298-308.

Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: Нариси політичної історії. - К., 1993. - С. 79-182.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. - К., 1991.

Дорошенко Д.І. Нарис історії України. - Львів, 1991. - С. 551-555.

Історія України. Курс лекцій: У 2 кн. - К., 1991. - Кн.1. - Лекції 25-27.

Історія України / Керівник авт. кол. Ю.Зайцев. - Львів, 1996.

Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст. - 1920 рік). - Львів, 1993.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. - К., 1992. - Т. 2. - С. 432-439.

Химка Дж.-П. Зародження польської соціал-демакратії та українського радикалізму в Галичині (1860-1890). - К., 2002.

Семінар 40. Україна за часів Першої світової війни (2 год.).

План

1. Причини, початок, характер війни. Загострення українського питання.
2. Военні дії в українських землях у 1914-1916 рр. Захоплення Галичини Росією. Окупаційний режим.
3. Створення легіону Українських січових стрільців та його бойовий шлях.
4. Відступ російських армій із західноукраїнських земель та його наслідки для українства.
5. Пошук нових політичних шляхів для України.

Повідомлення: Діяльність українських політичних партій в роки Першої світової війни.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. - К., 2001. - Розд. 8. - С.225-227.

Література

- Бойко О.Д. Історія України. – К., 2003. – С.308-312.
- Волковинський В.М. Бойові дії на українських землях у роки Першої світової війни // Укр. іст. журн. – 2004. - №4.
- Гордієнко В. Українські січові стрільці. – Львів, 1991.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К., 1993. – С. 79–182.
- Дорошенко Д.І. Мої спомини про недавнє минуле // Укр. іст. журн. – 1992. – № 7–8. – С. 10–12.
- Історія українського війська. – К., 1992.
- Історія січових стрільців. Воєнно-історичний нарис. – К., 1992.
- Історія України / Керівник авт. кол. Ю.Зайцев. – Львів, 1996. – С. 205–209.
- Кураєв О.О Український чинник в системі політичних інтересів Відня та Берліна (1843-1914) // Укр. іст. журн. – 2006. - №1. – С.43-61.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х томах. – К., 1992. – Т. 2. – С. 432–439.
- Реєнт О., Сердюк О. Перша світова війна і Україна. – К., 2004.

III курс
Модуль 1. Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр.

Семинар 41. Самовизначення України і відродження її державності (4 год.).

План

I заняття

1. Початок української національно-демократичної революції. Виникнення Центральної Ради та її легітимізація.
2. Перший і Другий Універсали (аналіз текстів).
3. Ставлення Центральної Ради до Жовтневого (1917 р.) державного перевороту в Петрограді. Третій Універсал (аналіз тексту).
4. Початок та основні події російсько-української війни (грудень 1917 – березень 1918 рр.).

Повідомлення: Виступ полуботківців у липні 1917 р.:
причини і наслідки

II заняття

1. Четвертий Універсал (аналіз тексту). Виникнення Української незалежної держави.
2. Державотворча діяльність Центральної Ради. Конституція УНР.
3. Зовнішня політика УНР.
4. Криза влади в УНР та пошуки шляхів виходу з неї.

Повідомлення: Проголошення незалежності УНР – еволюція поглядів українських політиків чи вимушений крок?

Історичні джерела

- Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990. – Ч. 1, 2.
Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле: У 4 т. – Мюнхен, 1969. – Т.3.
Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля.– К, 2002. – С. 245–276.
Конституційні акти України. 1917–1920. – К., 1992.
Ленін В.І. Про Україну: У 2 кн. – К., 1977.
Міхновський М. Самостійна Україна // Державність. – 1992. – С.55–60.
Україна в ХХ столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 1–29.

Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2 т. – К., 1996–1997. – Т. 1, 2.

Література

Винар Л. Українська Центральна Рада і відродження української державності // Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі. – К., 1993.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. – К., 1996.

Грицак Я. Українська революція 1914–1923 рр.: нові інтерпретації // Страсті за націоналізмом. К., 2004. – С.46–65.

Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.

Історія України: нове бачення. У 2-х кн. – К., 1996. – Т. 2.

Михальський І.С. Джерела з історії українських політичних партій кінця XIX – початку XX ст. – Луганськ, 2003.

Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань. 1917–1918. – Львів, 1994.

Нагаєвський І. Історія Української держави XX століття. – К., 1993.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) // Історія України. – 2002. – № 21-24. – С.1–48.

Слепченко Е., Борисова О. История Украины XX века. – Луганск, 1994.

Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія. – К., 1997.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003. – С.5–185.

Семінар 42. **Українська гетьманська держава (2 год.).**

План

1. Встановлення в Україні режиму Гетьманату. Проголошення Української держави.
2. Законодавча діяльність гетьманської адміністрації.
3. Зовнішня політика Гетьманату.
4. Криза влади в Українській державі: причини й наслідки.

Повідомлення: Оцінка діяльності П. Скоропадського в історіографії.

Історичні джерела

- Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле: У 4 т. – Мюнхен, 1969. – Т. 3.
- Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 277–284.
- Конституційні акти України. 1917–1920. – К., 1992.
- Ленін В.І. Про Україну: У 2 кн. – К., 1977.
- Скоропадський П. Спомини. – К., 1992.
- Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 30–32, 34–36.

Література

- Горелов В. Павло Скоропадський – гетьман Української держави. – К., 1995.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Мірчук П. Українська державність: 1917–1920. – Філадельфія, 1967.
- Нагаєвський І. Історія Української держави ХХ століття. – К., 1993.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Овсій Ю. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 р.). – К., 2002.
- Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917–1920 рр. – К., 1995.
- Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) // Історія України. – 2002. – № 21–24. – С. 1–48.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2.
- Слепченко Е., Борисова О. История Украины ХХ века. – Луганск, 1994.
- Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія (1918 – 1920). – К., 1999.
- Феденко П. Влада Павла Скоропадського. – К., 1996.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.
- Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003. – С. 186–225.

Семинар 43. Західноукраїнська Народна Республіка (2 год.).

План

1. Розпад Австро-Угорської імперії та виникнення ЗУНР.
2. Причини польсько-українського конфлікту. Польсько-українська війна.
3. Державотворчі процеси в ЗУНР. Вхідження ЗУНР у Соборну Україну.
4. Причини й наслідки загибелі ЗУНР.

Повідомлення: Українсько-польський конфлікт в Галичині і політика Антанти.

Історичні джерела

- Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С. 285.
- Конституційні акти України. 1917–1920. – К., 1992.
- Чайковський А. Чорні рядки. Спогади комісара ЗУНР. – Львів, 1993.
- Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 33.

Література

- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. – Івано-Франківськ, 1993.
- Литвин М. Р., Науменко К.С. Історія ЗУНР. – Львів, 1995.
- Нагаєвський І. Історія Української держави ХХ століття. – К., 1993.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т. 2.
- Рубльов О.С. Західноукраїнська Народна Республіка // Історія України. – 2002. – №38.
- Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) // Історія України. – 2002. – № 21-24. – С.1–48.
- Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія (1918 – 1920). – К., 1999.
- Стерчо П. Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 рр. – Львів, 1994.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.
- Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003. – С.267–285.

Семінар 44. Українська Народна Республіка доби Директорії (2 год.).

План

1. Перемога повстання на чолі з Директорією. Відновлення Української Народної Республіки.
2. Основні напрями внутрішньої політики.
3. Зовнішня політика УНР.
4. Криза влади Директорії. Втрата Україною національної державності.

Повідомлення: В.Винниченко і С.Петлюра: порівняльний аналіз політичних поглядів.

Історичні джерела

Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. Спогади. Невідомі твори. – К., 1999.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – С.284, 287–291.

Конституційні акти України. 1917–1920. – К., 1992 р.

Ленін В.І. Про Україну: У 2 кн. – К., 1977.

Петлюра С. Статті. – К., 1993.

Тютюнник Ю. Революційна стихія // Дзвін. – 1991. – № 7. – С. 84–95. – №8. – С. 92–107.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 35–42.

Література

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.

Гунчак Т. Симон Петлюра та євреї. – К., 1993.

Грицак Я. Чому зазнала поразки українська революція? // Страсті за націоналізмом. К., 2004. – С.66–79.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1991.

Лозовий В.С. Пошук Директорією ідейно-політичних засад відновлення діяльності УНР // Укр. іст. журнал. – 2000. – № 5. – С. 32–38.

Нагаєвський І. Історія Української держави ХХ століття. – К., 1993.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) // Історія України. – 2002. – № 21-24. – С.1–48.

Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т.2.

Слепченко Е., Борисова О. История Украины XX века. – Луганск, 1994.

Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія (1918 – 1920). – К., 1999.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003. – С.211–266, 286–392.

Модуль 2. Радянська Україна у міжвоєнну добу

Семінар 45. Економічне та громадсько-політичне життя УСРР у 20-х роках (4 год.).

План

I заняття

1. Періодизація процесу встановлення більшовицької влади в Україні та її форми.
2. Голодомор 1921–1923 рр. як політичний засіб підкорення України.
3. УСРР в умовах нової економічної політики.
4. Україна й утворення СРСР.

Повідомлення: Махновський рух в Україні: причини та наслідки.

II заняття

1. Політика “українізації”: методи та соціальні наслідки.
2. Духовне життя українського суспільства в 20-х рр.
3. Прояви націонал-комунізму в УСРР.

Повідомлення: Розвиток освіти в УСРР в 20-х рр. XX ст.

Історичні джерела

Бухарин. Н.И. Ленинизм и проблемы культурной революции // Избранные произведения. – М.: Политиздат, 1988.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – С.293–297.

Ленін В.І. Про Україну: У 2 кн. – К., 1977.

Національні відносини в Україні у XX ст.: Зб. документів і матеріалів. – К., 1994.

Костюк Г. Зустрічі й прощання. Спогади. – Едмонтон: Канадський інститут українських студій. Альбертинський університет, 1987. – Кн.1.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 44–60.

Хвильовий М. України чи Малоросія? // Вітчизна. – 1990. – № 1. – С.179–188; №2. – С.168–178.

Література

Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953. – К., 1994.

Ващенко Г. Український ренесанс XX ст. – Торонто, 1953.

- Держалюк М. Українсько-російські відносини у 1917–1922 рр. // Пам'ять століть. – 2000. – №5. – С. 74 – 93.
- Історія держави і права України: Курс лекцій. – К., 1996.
- Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХст. – К., 1997.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928 рр.) – К., 1996.
- Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921–1939). – К., 1999.
- Курносів Ю. Насилля – головний аргумент більшовизму // Укр. іст. журн. – 1991. – № 12. – С. 16–28.
- Малик Я.Й. Впровадження радянського режиму в українському селі. – Львів, 1996.
- Мірошніченко М.І., Мірошніченко В.І. До початків формування робітничо-селянської інтелігенції в Україні в 20-ті рр. // Укр. іст. журн. – 1993. – №10. – С.53–62.
- Нагорна Л.П. Позиція України у новоствореній союзній державі: 20-ті роки крізь призму 90-х. // Укр. іст. журн. – 1993. – № 1. – С. 3–15.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000
- Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003. – С.393–430.

Семінар 46. Соціально-економічний та громадсько-політичний стан УРСР у 30-х роках (6 год.).

План

I заняття

1. Бюрократизація державного апарату. Виникнення партноменклатури.
2. Масові репресії як засіб функціонування радянської системи.
3. Конституція УРСР 1937 р.: міфи та реальність.

Повідомлення: Концепції радянського тоталітаризму.

II заняття

1. Створення української радянської інтелігенції.
2. Антирелігійна політика держави: методи та результати.
3. Насадження комуністичної ідеології.
4. Національна політика радянської влади.

- Повідомлення:** 1. “Розстріляне відродження”.
2. Доноси і донощики: деформація моралі українського суспільства.

III заняття

1. Індустріалізація та модернізація народного господарства: здобутки та прорахунки.
2. Здійснення колективізації сільського господарства.
3. Голод-геноцид 1932–1933 рр.

Повідомлення: Соціалістичне змагання і стахановський рух – феномен соціалістичної доби.

Історичні джерела

Голод 1932–1933 років на Україні очима істориків, мовою документів. – К., 1990.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – С.302-318.

Костюк Г. Зустрічі й прощання. Спогади. – Едмонтон: Канадський інститут українських студій. Альбертинський університет, 1987. – Кн.1.

Костюк Г. Окаянні роки: Від Лук’янівської тюрми до Воркутинської трагедії (1935–1940). – Торонто, 1978.

Панч П. Із щоденникових записів, дорожніх нотаток // Вітчизна. – 1991. – №8. – С.166–180.

Сталин И. Статьи и речи об Украине. – К.: Партиздат КП(б) У, 1936.

Сталін Й. В. Твори. – К.: Держполітвидав, 1951. – Т.13: (липень 1930 – січень 1934).

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 63–67, 69–73.

Література

Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – 2-е вид./ Пер. з англ. – К, 2005.

Арон.Р. Демократия и тоталитаризм. – М, 1993.

Гогохія Н.Т. Українське радянське місто та його роль у процесі соціокультурних перетворень у 1929–1938 рр. // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – №12. – С.105–114.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. – К., 2000.

- Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. – К., 1991.
- Дем'яненко Б.Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. – К., 2000.
- Дорошко М.С., Колесник В.Ф. Формування в Україні партійно-державної номенклатури в 20-ті рр. // Укр. іст. журн – 1993. – №9. – С.40–51.
- Дукельский С. ЧК–ДПУ // Укр. іст. журн.– 1991. – № 1. – С. 25–36. – № 3. – С.16–25.
- Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30 рр.). – К., 1991.
- Климов А.О. Комуністи і молодь у період боротьби за владу та створення тоталітарної радянської держави // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2002. – №2. – С.147–152.
- Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. – К., 1997.
- Конквест Р. Жнива скорботи. – К., 1993.
- Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). – К., 1999.
- Маля М. Радянська трагедія: Історія соціалізму в Росії 1917–1991 / Пер. з англ. А.Д.Гриценка та ін. – К., 2000. – С.211–300.
- Матійчук В.І., Ткаченко В.М. Концепції радянського тоталітаризму: порівняльний аналіз // Україна ХХ ст. Проблеми національного відродження: Зб. наук. праць. – К., 1993.
- Попович М. Червоне століття. – К., 2005. – С.176 – 522.
- Трубайчук А., Розумюк В. Що таке тоталітаризм // Пам'ять століть. – 1998. – №6. – С.16–28.

Модуль 3. Західна Україна в міжвоєнну добу.

Семінар 47. Соціально-економічний та громадсько-політичний стан західноукраїнських земель у 20–30-ті роки (6 год.).

I заняття

План

1. Соціально-економічний розвиток Західної України в умовах польського панування.
2. “Українське питання” в польській державі. Три періоди політичної історії Західної України у 20–30-х рр.
3. Буковина і Бесарабія під румунською окупацією. Закарпаття у складі Чехословаччини.
4. Культурне життя та діяльність церкви на західних землях України.

Повідомлення: Митрополіт Андрій Шептицький та його роль в суспільно-політичному житті Східної Галичини.

II заняття

План

1. Ідеологічні засади українського інтегрального націоналізму (аналіз праць Д.Донцова). Інші напрями українського націоналізму (М.Сціборський, О.Ольжич, Ю.Липа).
2. Створення ОУН. Програма ОУН 1929 р.

Повідомлення: Націоналізм в українській інтелектуальній традиції.

III заняття

План

1. Поміркований і радикальний напрями в ОУН (Є.Коновалець, А.Мельник, С.Бандера).
2. Історичне значення діяльності ОУН у міжвоєнний період.

Повідомлення: Євген Коновалець: історичний портрет.

Історичні джерела

- Бандера С. Автобіографія. – Львів, 1990.
Донцов Д. Націоналізм. – Торонто, 1966.
Донцов Д. Підстави нашої політики. – Нью-Йорк, 1957.
Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – С.297.
Липа Ю. Призначення України. – К., 1992.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 61,62.

Література

- Борисова О. Ідеологія українського націоналізму першої половини XX ст. // Зб. ст. викладачів ЛДП. – Луганськ, 1994.
- Грицак Я. Страсті за націоналізмом. К., 2004.
- Євген Коновалець. – Торонто, 1962.
- Іванишин В. Нація, державність, націоналізм. – Дрогобич, 1992.
- Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. – К., 1999.
- Книш З. При джерелах українського організованого націоналізму. – Торонто, 1970.
- Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: Текст лекцій: Навчальний посібник. – К., 1994.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Патриляк І. Історичні та ідеологічні передумови мілітаризації ОУН. Військово-політичні питання в програмних документах єдиної ОУН та ОУН(б) // Молода нація. – 2000. – № 1. – С.74–95.
- Романцов В., Шеремет О. Українські землі під владою чотирьох держав // Київська старовина. – 2000. – №4.
- Слепченко Е., Борисова О. Історія України XX века. – Луганськ, 1994.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 48. “Українське питання” напередодні Другої світової війни (2 год.).

План

1. Позиція різних держав стосовно “українського питання”.
2. Виникнення Карпатської України та її історична доля.
3. Співпраця СРСР і Німеччини напередодні війни та її наслідки для України.

Повідомлення: Августин Волошин – президент Карпатської України.

Історичні джерела

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – С. 465–627.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – С.320 – 327.

Україна в XX столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 74, 75, 77–79, 81–82.

Література

Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.

Історія України: нове бачення: У 2 кн. – К., 1996. – Т. 2.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000

Росоха С. Сойм Карпатської України. – Львів, 1992.

Слепченко Е., Борисова О. История Украины XX века. – Луганск, 1994.

Стерчо П. Карпато-Українська держава. – Торонто, 1965.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Модуль 4. Україна в Другій світовій війні.

Семінар 49. Україна на початку Другої світової війни (1 вересня 1939 – 22 червня 1941 рр.) (2 год.).

План

1. Анексія Західної України Радянським Союзом та її наслідки.
2. Українські землі Генерального Губернаторства у складі Третього Рейху.
3. Українські самостійницькі сили на початку війни:
 - уряд УНР в екзилі;
 - “гетьманці”;
 - ОУН. Розкол в організації: причини та наслідки.

Повідомлення: Підпільна діяльність ОУН в Західній Україні в 1939–1941 рр.

Історичні джерела

Косик В. Розкол ОУН (1939–1940): Зб. док. – Львів, 1997.
Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. № 83.

Література

Берендеев О., Сушко О. Політичні погляди німецького керівництва на незалежність України в період Другої світової війни // Історія України. – 2002. – №33–34.
Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.
Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – К., 1999.
Ковалюк В. Західна Україна на початку Другої світової війни // Укр. іст. журн. – 1991. – № 1.
Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.
Мірчук П. Нарис історії ОУН. – Мюнхен, 1968.
Слепченко Е., Борисова О. История Украины XX века. – Луганск, 1994.

Семінар 50. Окупація України військами Німеччини та її союзників (2 год.).

План

1. Початок війни Німеччини з СРСР та поразки Червоної армії в Україні. Проголошення війни Великою Вітчизняною.
2. Політика “доконаних фактів” ОУН, проголошення у Львові відновлення Української держави та його наслідки.
3. Окупаційний режим в Україні:
 - адміністративний поділ українських земель;
 - політика в галузі економіки, суспільно-політичного життя, культури, церкви.

Повідомлення: 1. Оборона Донбасу від німецьких військ.

2. Польсько-український конфлікт в роки Другої світової війни.

Історичні джерела

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – С. 465–627.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2000. – С.330–331, 333–334, 336–338, 345–346, 349–356.

ОУН і УПА у Другій світовій війні: Документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1994. – № 2-3. – С. 102–129. – №4. – С. 89–109. – №5. – С. 98–115. – №6. – С. 98–114. – 1995. – № 1. – С.87–115. – № 2. – С.93–122.

Пігідо-Правобережний Ф. “Велика вітчизняна війна”. Спогади та роздуми очевидця. – К., 2002.

Про перші дні Великої Вітчизняної війни. Документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1991. – №5. – С. 109–120. – №6. – С. 81–99.

Сергійчук В. ОУН–УПА в роки війни. Нові документи і матеріали. – К., 1996.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 84–86.

Література

Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. – Дрогобич, 1994.

Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. – К., 1996.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.

- Історія українського війська. – К., 1993. – Т.3.
- Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – К., 1999.
- Коваль М.В. 1941-й рік. Проблеми історичної пам'яті // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С.69–90.
- Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж – Нью-Йорк – Львів, 1993.
- Киричук Ю. Історія УПА. – Тернопіль, 1991.
- Кульчицький С. Акт 30 червня 1941 року // Історія України. – 2000. – №23-24. – С.6–8
- Мірчук П. Нарис історії ОУН. – Мюнхен, 1968.
- Сергійчук В. Трагедія Волині. Причини й перебіг польсько-українського конфлікту в роки Другої світової війни. – К, 2003.
- Слепченко Е., Борисова О. Історія України ХХ века. – Луганск, 1994.
- Стецько Я. 30 червня 1941 р. – Торонто, 1967.

Семінар 51. Рух опору в Україні під час Другої світової війни (4 год.).

План

I заняття

1. Комуністичний партизанський рух в Україні.
2. Діяльність антифашистського підпілля.
3. Взаємовідносини Руху Опору комуністичного спрямування в Україні з Рухом Опору самостійницького напрямку та польським підпіллям.

- Повідомлення:** 1. Подвиг “Молодої гвардії”.
2. “Карпатський рейд” С.Ковпака: міфи і реалії.

II заняття

1. “Січ” у поліській котловині. Виникнення та програмні засади УПА Максима Боровця (Тараса Бульби).
2. Виникнення УПА під проводом ОУН-р та її програмні засади.
3. Бойовий шлях УПА в 1942–1944 рр. Створення УГВР та її історичне значення.

Повідомлення: Особливості Руху Опору в Україні під час Другої світової війни в порівнянні з подібними рухами окупованої Рейхом Європи.

Історичні джерела

- Бульба-Боровець Т. Армія без держави. – Львів, 1994.
Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – С.357–361.
Кальба М. Нахтігаль: у світі фактів, документів. – Денвер, 1984.
Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – С. 465–627.
Мірчук П. УПА: Документи і матеріали. – Львів, 1991.
ОУН і УПА у Другій світовій війні: Документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1994. – № 2-3. – С. 102–129. – №4. – С. 89–109. – №5. – С. 98–115. – №6. – С. 98–114. – 1995. – № 1. – С.87–115. – № 2. – С.93–122.
Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 88.
Українська Головна Визвольна Рада. Документи і матеріали. – Львів, 1992.

Література

- Білас І. Репресивний апарат тоталітарного суспільства в боротьбі з національно-визвольним рухом у часи Другої світової війни // Матеріали наук. конф. ОУН–УПА (історія, уроки, сучасність). – Стрий, 1993.
Білас І. Сталін, Берія, Ковпак // Літературна Україна. – 25.06.92, 2.07.92.
Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. – К., 1996.
Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної історії. – К., 1993.
Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.
Киричук Ю. Історія УПА. – Тернопіль, 1991.
Лебідь М. УПА. – Львів, 1994.
Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах другої світової війни. – К., 1996.
Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
Слепченко Е., Борисова О. История Украины ХХ века. – Луганск, 1994.

Стецько Я. 30 червня 1941 р. – Торонто, 1967.
Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу
1941–1945 рр. – К., 1967–1975. – Т. 1–3.
Шанківський Л. Історія українського війська. – Львів, 1991.

**Семинар 52. Звільнення території України від німецької
окупації (2 год.).**

План

I заняття

1. Політика Берліну стосовно народів СРСР у 1943–1944 рр. Дивізія “СС-Галичина” та її історична доля.
2. Зміни в політиці Москви стосовно України у 1943–1944 рр. Україна – один з фундаторів ООН.
3. Визвольні операції Червоної армії.
4. Відновлення радянської влади в Україні та боротьба проти неї УПА в 1944–1945 рр.
5. Ціна перемоги: баланс втрат і здобутків України у Другій світовій війні.

Повідомлення: Звільнення Донбасу від німецьких військ.

Історичні джерела

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент.
В.Ю. Короля. – С. 364–365.

Мірчук П. УПА: Документи і матеріали. – Львів, 1991.

ОУН і УПА у Другій світовій війні: Документи і матеріали // Укр.
іст. журн. – 1995. – № 1. – С.87–115. – № 2. – С.93–122.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів /
Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 89–91, 94–95.

Шаповал Ю.І. Людина і система: штрихи до портрета тоталітарної
доби в Україні. – К, 1994. – Док. С.61–69.

Література

Бойко О. Д. Історія України. Запитання і відповіді. – К., 1997.

Гайке В.-Д. Українська дивізія “Галичина”. – Торонто – Париж –
Мюнхен. – Б.д.

Гриневич В.А. Утворення Наркомату оборони УРСР у 1944 р.: з іс-
торії однієї політичної гри // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5. – С. 29–38.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. Нариси політичної істо-
рії. – К., 1993.

- Киричук Ю. Історія УПА. – Тернопіль, 1991.
- Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.
- Кульчицький С. Завершальна сторінка Другої світової війни // Історія України. – 2000. – №37.
- Мірчук П. Нарис історії ОУН. – Мюнхен, 1968.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000
- Слепченко Е., Борисова О. Історія України ХХ века. – Луганск, 1994.
- Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр. – К., 1967–1975. – Т. 1–3.
- Шанківський Л. Історія українського війська. – Львів, 1991.

Семінар 53. Написання твору на історичну тему (на вибір)

(2 год.).

1. Український національний характер крізь призму донцовської критики (за працями Д. Донцова)
2. Українська раса, її складники та особливості (за працею Ю. Липи).
3. Особливості українського пронимецького колобораціонізму в роки Другої світової війни.

Література

- Донцов Д. Націоналізм. – Торонто, 1966.
- Донцов Д. Підстави нашої політики. – Нью-Йорк, 1957.
- Кальба М. Нахтігаль: у світі фактів, документів. – Денвер, 1984.
- Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – С. 465–627.
- Липа Ю. Призначення України. – К., 1992.
- Пігідо-Правобережний Ф. “Велика вітчизняна війна”. Спогади та роздуми очевидця. – К., 2002.

IV курс
Модуль 1. Україна у 1945 – 1965 рр.

**Семінар 54. Соціально-економічна відбудова УРСР
(1945–1953) (2 год.).**

План

1. Відбудова промисловості УРСР. Промислова модернізація Західної України.
2. Політика влади в галузі сільського господарства. Реставрація колгоспної системи.
3. Голод в Україні 1946–1947 рр.
4. Соціальні наслідки відбудови комуністичної системи в Україні.

Повідомлення: Плани певних кіл радянського керівництва щодо виселення українців, які знаходилися під нацистською окупацією.

Історичні джерела

- Голод в Україні 1946–1947 рр. Документи і матеріали. – К., 1996.
Гупан Н. Голод в Україні 1946–1947 рр. мовою документів // Освіта на Луганщині. – 1997. – № 3.
Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К., 2001. – Р.13.
Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С.147, 149.

Література

- Авторханов А. Империя Кремля. – М., 1991.
Алексеев Ю.М., Вертегел А.Т., Даниленко В.М. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.
Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії. 1952–1985 рр. – Львів, 1992.
Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.
Баран В. та ін. Історія України. – Львів, 1996.
Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.
Воронов І., Пилявець Ю. Голод 1946–1947 рр. – К., 1991.
Гупан Н.М., Климов А.О., Пометун О.І., Семистяга В.Ф., Сердюк О.В. Історія України ХХ ст.: навч. посібник. – Луганськ, 1997.
Історія України: нове бачення: У 2 т. – К., 1996. – Т.2.

Історія України: Навч. метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Кожукало І. Невідомий голод (1946–1947). – К., 1990.

Курносів Ю. Соціально-політичний розвиток УРСР у 50-ті – першій половині 60-х років // Укр. іст. журн. – 1990. – № 5.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України / Гол. ред. В.Ю.Король. – К., 2001.

Слепченко Є., Борисова О. История Украины. XX век. – Луганск, 1994.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Шаповал Ю. Україна 20–50 років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 55. Основні напрями та тенденції суспільно-політичного життя УРСР (1945–1953)

(4 год.).

I заняття

План

1. Політична відбудова комуністичного режиму в УРСР.
2. Відновлення курсу русифікації України.
3. Закінчення війни в Європі та зміни в стратегії й тактиці УПА.
4. Боротьба комуністичного режиму з УПА в 1945–1947 рр.

Повідомлення: Курс радянського керівництва на російський націоналізм у післявоєнний період.

Історичні джерела

Історія України. Документи. Матеріали. Посібник. – К., 2003., Розд.13.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С. 141–143, 146, 149, 151–152, 154–155.

Література

Авторханов А. Империя Кремля. – М., 1991.

Алексеев Ю.М., Вертегел А.Т., Даниленко В.М. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії. 1952–1985 рр. – Львів, 1992. – С.7–13.

Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.

Баран В. та ін. Історія України. – Львів, 1996.

Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. – Кн. 2. – К., 1994.

Бойко О. Д. Історія України. – К., 2003.

Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.

Історія України: Навч. - метод. посібн. для семінарських занять /В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Історія України: нове бачення: У 2 т. – К., 1996. – Т. 2.

Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України / Гол. ред. В.Ю.Король. – К., 2001.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Шаповал Ю. Україна 20–50 років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

II заняття

План

1. Знищення Українських Церков.
2. Придушення національно-визвольної боротьби. Поразка УПА: причини й наслідки.
3. Ідеологічний наступ комуністичного режиму.
4. Діяльність УРСР на міжнародній арені.

Повідомлення: Формування сучасних кордонів України: ретроспективний аналіз проблеми.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. - Розд.13.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– С. 140, 141–143, 145–146, 148, 150, 151–152, 153–154, 154–155, 155–156.

Література

- Авторханов А. Империя Кремля. – М., 1991.
- Алексеев Ю.М., Вертегел А.Т., Даниленко В.М. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.
- Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії. 1952–1985 рр. – Львів, 1992. – С.7–13.
- Баран В. та ін. Історія України. – Львів, 1996.
- Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. – Кн. 2. – К., 1994.
- Білінський А.В. В концтаборах СРСР: 1944–1945. – Мюнхен–Чикаго, 1961.
- Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.
- Дністрянський М.С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій. – Львів, 1992.
- Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
- Історія України: Навч. метод. посібн. для семінарських занять /В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред. В.М.Литвина. – К., 2006.
- Кожукало І. Вплив культу особи Сталіна на ідеологічні процеси на Україні в 40-х – поч. 50-х рр. // Укр.іст.журн. – 1989. – №2.
- Литвин В.М. Історія України: У 3 т). – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.
- Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом. – Філадельфія, 1954.
- Курносів Ю. Соціально-політичний розвиток УРСР у 50-ті – першій половині 60-х років // Укр. іст. журн. – 1990. – № 5.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Панас К. Історія України. – Львів, 1993.
- Сосновський М. Україна на міжнародній арені. 1945–1965. – Торонто, 1966.
- Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.
- Ульяновський та ін. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3 кн. – К., 1994.
- Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. – Люблін, 1991.

Шаповал Ю. Україна 20–50 років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 56. Соціально-економічні та суспільно-політичні зміни в УРСР у 1953–1965 рр. (4 год.)

I заняття

План

1. Курс нового керівництва на часткову лібералізацію комуністичного режиму.
2. Спроби впровадження нових економічних методів господарювання.
3. Зміни в соціальній сфері та культурному житті.

Повідомлення: П.Ю.Шелест: політичний портрет.

Історичні джерела

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд.14.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С. 156–157, 158–159, 160–162.

Прокопів М. По 56 роках на Україні. – Нью-Йорк, 1964.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Баран Д. Десталінізація в Україні // Сучасність. – 1995.– №11.

Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії. 1952–1985 рр. – Львів, 1992.

Баран В. Україна 1950–1960 рр.: еволюція тоталітарної системи. – К., 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.

ХХ съезд КПСС без маски. – Торонто, 1967.

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Історія України: нове бачення: У 2 т. – К., 1996. – Т.2.

Кульчицький С. Новітня історія України // Укр. іст. журн. – 1991. – № 12.

Курносів Ю. Соціально-політичний розвиток УРСР у 50-ті – першій половині 60-х років // Укр. іст. журн. – 1990. – № 5.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Мечник С. Від Сталіна до Горбачова. – Б.м., 1989.

Новітня історія України – К., 2001.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Україна ХХ ст. Проблеми національного відродження. – К., 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

II заняття

1. Національне питання в УРСР у середині 50-х – на початку 60-х рр.
2. Підпільний етап національно-визвольного руху в Україні після поразки УПА.
3. Активізація української інтелігенції. Феномен “шістдесятництва” в Україні.

Повідомлення: 1. Вбивство на еміграції Л.Ребета та С.Бандери.
2. “Український покос” 1965 р.

Історичні джерела

Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? – Б.м.: Сучасність, 1969.

Збірка документів і матеріалів про вбивство С.Бандери. – Торонто, 1989.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. - Розд.14.

Мороз В. Серед снігів. – Торонто, 1972.

Московські вбивці Бандери перед судом. – Дрогобич, 1992.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– С. 157–158.

Література

Авторханов А. Империя Кремля. – М., 1992.

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

- Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії. 1952–1985 рр. – Львів, 1992. – С.43–57.
- Баран В. Україна 1950–1960 рр.: еволюція тоталітарної системи. – К., 1996.
- Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.
- Баран В.К та ін. Історія України. – Львів, 1996.
- Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.
- Гупан Н.М., Климов А.О. та ін. Історія України ХХ ст.: Навч. посібник. – Луганськ, 1997.
- ХХ съезд КПСС без маски. – Торонто, 1967.
- Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР // Сучасність. – 1995. – №4-5.
- Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять /В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.
- Історія України: нове бачення: У 2 т. – К., 1996. – Т.2.
- Касьянов Г.В. Незгодні: українська інтелегенція в русі опору 1960–80-х років. – К., 1995.
- Кульчицький С. Новітня історія України // Укр. іст. журн. – 1991. – № 12.
- Курносов Ю. Соціально-політичний розвиток УРСР у 50-ті – першій половині 60-х років // Укр. іст. журн. – 1990. – № 5.
- Литвин В.М. Історія України: У 3 т). – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.
- Мечник С. Від Сталіна до Горбачова. – Б.м., 1989.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Пахльовська О. Українські шістдесятники і філософія бунту // Сучасність. – 2000. – №4.
- Прокопів М. По 56 роках – на Україні. – Нью-Йорк, 1964.
- Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.
- Україна ХХ ст. Проблеми національного відродження. – К., 1993.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Модуль 2. Україна у 1965 – 2006 рр.

Семінар 57. Наростання кризових явищ у соціально-економічному, політичному та культурному житті УРСР (друга половина 60-х – кінець 80-х рр.) (4 год.).

1 заняття

План

1. Особливості соціально-економічного становища УРСР у складі СРСР.
2. Суспільно-політичне життя республіки.
3. Проблеми у сфері науки, культури, освіти, державному житті.

Повідомлення: 1. В.В.Щербицький: політичний портрет.
2. Святкування 1000-ліття хрещення Русі.

Історичні джерела

Збірник тисячоліття християнства в Україні 988–1988 // Укр.історик. – 1993. – Ч. 116–119. – Т.30; Ч. 120–123.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. - Розд. 15.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– С. 165–166, 166–167.

Література

Авторханов А. Империя Кремля. – М., 1991.

Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії 1952–1985 рр. – Львів, 1992.

Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.

Баран В.К та ін. Історія України. – Львів, 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодні: Хронологічний довідник. – К., 1995.

Гупан Н.М., Климов А.О. та ін. Історія України XX ст.: Навч. посібник. – Луганськ, 1997.

Жуковський А. Підсумки відзначення тисячолітнього ювілею хрещення Русі-України // Укр. іст. журн. – 1993. – №1 (382).

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред. В.М.Литвина. – К., 2006.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х рр. – К., 1995.

Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Російщення України. – К., 1992.

Сторінки історії України. – К., 1992.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Україна ХХ ст. Проблеми національного відродження. – К., 1993.

Церква в радянських республіках // Сучасність. – 1983. – №6.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

ІІ заняття

План

1. Український правозахисний рух.
2. Націоналістична та релігійна опозиція.
3. Неомарксистський та робітничий рух.

Повідомлення: 1. “Другий український покос”.
2. Політична думка українського правозахисництва.

Історичні джерела

Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? – Б.м.: Сучасність, 1969.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд. 15

Лук'яненко Л. Сповідь у камері смертників. – К., 1991.

Лук'яненко Л.Г. Вірю в Бога і Україну. – К., 1991.

Мороз В. Серед снігів. – Торонто, 1972.

Українська Гельсінська група. 1978–1988 рр. : Документи і матеріали. – Торонто, 1983.

Український правозахисний рух. Документи і матеріали. – Торонто, 1978.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С. 167–168, 168–171, 172–173, 177–178.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Баран В. Україна після Сталіна: Нарис історії 1952–1985 рр. – Львів, 1992.

Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.

Баран В.К та ін. Історія України. – Львів, 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.

Білинський Я. Причини і підсумки заснування УГС // Сучасність. – 1981. – №12.

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х рр. – К., 1995.

Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Маринович М. Блиск і вбогість українського правозахисного Руху // Сучасність. – 1992. – №12.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Російщення України. – К., 1992.

Сторінки історії України. – К., 1992.

Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.

Україна XX ст. Проблеми національного відродження. – К., 1993.

Семінар 58. Колоквіум за книгою Валентина Мороза “Лекції з історії України” (2 год.).

Коло проблем:

1. Рух “шістдесятників”
2. Мова і нація.
3. Національне питання в СРСР.
4. Геополітичні підстави української державності.

Література

Мороз В. Лекції з історії України. – Торонто, 1982.

Семінар 59. Україна на шляху до суверенітету та державної незалежності (2 год.).

План

1. Новітнє національне відродження: початки, лідери, проблеми. Закон “Про мови в Українській РСР” та його історичне значення.
2. Зміни в політичному житті республіки. Виникнення багатопартійності та політична боротьба за владу в УРСР.
3. Соціально-економічні проблеми республіки.
4. “Декларація про державний суверенітет України” та її історичне значення. Проголошення державного суверенітету й незалежності України.

Повідомлення: 1. Утворення СНД та його історичне значення.

2. Л.М.Кравчук: політичний портрет.

Історичні джерела

Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.

Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1990.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд. 16.

Україна багатопартійна: програмні документи нових партій. – К., 1991.

Україна в XX столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С. 175, 176, 177, 179–180, 182–184, 190–191, 193–195, 195–196, 197–198, 199, 200.

Хроніка опору: Документи, інші офіційні матеріали, свідчення преси про спробу державного перевороту, вчинену т. зв. ГКЧП у серпні 1991 р. – К., 1991.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.). Навч. посібник – К., 2000. – 296 с.

Андрусак Є., Петренко Є. Блиск і злиденність української націонал-демократії. – К., 1999.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.

Головаха Є. Політичний портрет України: загальні тенденції розвитку. – К., 1993.

Історія України: Навч. метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Кульчицький С.В. Утвердження незалежної України: перше десятиліття // Укр. іст. журн. – 2001. – №2. – С.3-22.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.

Литвин В.М. Історія України У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Прокоп М. Напередодні незалежної України: спостереження та висновки. – Нью-Йорк – Львів, 1993.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. – К., 1999.

Семінар 60. Державне будівництво в незалежній Україні (2 год.).

План

1. Реорганізація та створення органів державної влади.
2. Підготовка та прийняття нової Конституції України.
3. Міжнародне визнання незалежності України.
4. Зовнішня політика Української держави.

Повідомлення: 1. Конституція України як Основний закон держави.
2. Геополітика України: проблема орієнтирів.

Історичні джерела

Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.

Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1990.

Конституція незалежної України. – Кн.1. Документи, коментарі, статті. – К., 1986.

Конституція України. – К., 1996.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд. 17.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– С. 192–193, 200–201, 206, 208, 213, 222, 226, 232–237, 238–244.

Україна на міжнародній арені: У 2-х кн. (Зб. док. і матеріалів) 1991–1995 рр. / Упоряд. В.В.Будяков та ін. – К., 1998.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.). Навч. посібник. – К., 2000. – 296 с.

Бойко О.Д. Україна 1991–1995 рр.: Тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К., 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Кульчицький С.В. Утвердження незалежної України: перше десятиліття // Укр. іст. журн. – 2001. - №2. – С.3-22.

Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Потульницький В. Історія української політології // Концепції державності в українській і зарубіжній історико-політичній науці. – К., 1992.

Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. Курс лекцій. – К., 1999.

Семінар 61. Проблеми економічного, політичного та соціокультурного життя України у 1991–2000 рр. (2 год.).

План

1. Соціально-економічний стан республіки у 1991–1994 рр. Блокування реформ: причини і наслідки.
2. Курс економічних реформ Президента Леоніда Кучми та його результати.

3. Різні ідеологічні та політичні моделі розбудови сучасної Української держави та проблеми їх реалізації. Перехід до парламентсько-президентської республіки.

Повідомлення: 1. Політичний портрет сучасного українського політика (за вибором).

2. Правові основи політичних об'єднань України (за "Конституцією України" та Законом "Про об'єднання громадян").

Історичні джерела

Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.

Декларація про державний суверенітет України. – К., 1990.

Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент.

В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд. 17.

Конституція України. – К., 1996.

Україна багатопартійна: програмні документи нових партій. – К., 1991.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – С. 217, 218, 218–219, 220, 228–230, 231–232, 244–245, 254–255, 256–257.

Хрестоматія нормативно-правових актів для поступаючих в юридическіе вузы. – Харьков: Одиссей, 1998. / Тема 9. Гражданское право. – Тема 2, 3; Правовые основы предпринимательства. – Тема 1, 2, 3.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.). Навч. пос. – К.: "ЕксОб", 2000. – 296 с.

Андрусак І., Петренко Є. Близк і злиденність української націонал-демократії. – К., 1999.

Баклай Б. Пострадянські реформи: червоне військо в кінці тунелю // Сучасність. – 2001. – №11.

Білоус А. Політичні об'єднання України. – К., 1993.

Бойко О.Д. Україна 1991–1995 рр.: Тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К., 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодні: Хронологіч. Довідник. – К., 1995.

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

- Камінський А. Організовані політичні структури в Україні // Сучасність. – 1992. – № 11.
- Конституція України: основа формування суспільства. – К., 1996.
- Кремінь В., Базовкін С. Політичні партії України: порівняльний аналіз програмних документів. – Вип.18. – К., 1993.
- Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. – К., 1998.
- Литвин В.М. Історія України: У 3 т). – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.
- Литвин В. Політична арена України. – К., 1994.
- Литвин В. Україна: політика, політики, влада. – К., 1997.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Павловський Н. Макроекономіка перехідного періоду. Український контекст. – К., 1999.
- Політична система сучасної України: Особливості становлення, тенденції розвитку / Курас І.Ф. та ін. К., 1998.
- Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.
- Українська ідея / Ред. І.Ф. Курас та ін. – К., 1994.
- Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Курс лекцій. – К., 1999.

Семінар 62. Підсумковий колоквиум: “Головні проблеми сучасного українського державотворення” (2 год.).

Коло проблем:

1. Проблема державної мови як ключова проблема соціокультурного життя України.
2. Державно-релігійні відносини. Проблема можливої зміни конфесійної карти України.
3. Криза влади 1994 р. та 2004 р.: загальне, особливе, наслідки для суспільства.

Історичні джерела

- Збірник нормативно-правових актів щодо свободи совісті та діяльності релігійних організацій: Довідковий посібн. – К., 2002.
- Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002. – Розд. 17.
- Конституція України. – К., 1996.

Конституція незалежної України. – Кн.1. Документи, коментарі, статті. – К., 1996.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– С. 196, 248–250, 252–254, 266–267, 275–276, 295–297.

Література

Алексеев Ю.М. та ін. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.

Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.). Навч. Посібник. – К., 2000. – 296 с.

Бойко О.Д. Україна 1991–1995 рр. Тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К., 1996.

Верстюк В.Ф. та ін. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995

Іванишин В. Українська Церква і процес національного відродження. – Дрогобич, 1990.

Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять /В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред В.М.Литвина. – К., 2006.

Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. – К., 1998.

Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.

Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.

Попович М. Україна: незалежність здобута і втрачена // Київська старовина. – 2001. – №1.

Потульницький В. Історія української політології / Концепції державності в українській і зарубіжній історико-політичній науці. – К., 1992.

Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А.Бублика. – К., 2000. – Розд. ІV.

Сьомін С.В. та ін. Державно-церковні відносини: світовий досвід і Україна. – К., 2002.

Українська ідея / Ред. Ф. Курас та ін. – К., 1994.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – 38. – № 502.
- Алексєєв Ю.М., Вертегел А.Т., Даниленко В.М. Історія України: хронологія основних подій. – К., 1995.
- Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.). Навч. посібник. – К., 2000. – 296 с.
- Андрущенко В.Л., Федосов В.М. Запорозька Січ як український феномен. – К., 1995.
- Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
- Антонович В.Б. Коротка історія Козаччини. – К., 1991.
- Апанович О.М. Запорозька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії 50–70-х рр. XVII ст. – К., 1961.
- Апанович О.М. Розповідь про запорозьких козаків. – К., 1991.
- Апанович О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. – К., 1993.
- Апанович О.М. Українсько-російський договір 1654 року. Міфи і реальність. – К., 1994.
- Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – 2-е вид. / Пер. з англ. – К., 2005.
- Арон. Р. Демократия и тоталитаризм. – М., 1993.
- Аркас М.М. Історія України-Руси. – К., 1990.
- Археологія Української РСР: У 3-х т. – К., 1985–1986.
- Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків, 1994.
- Баран В.Д. Черняхівська культура. – К., 1981.
- Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. – К., 1991.
- Баран В.К. Україна після Сталіна. Нарис історії 1952–1985 рр. – Львів, 1992.
- Баран В.К. Україна 1950–1960 рр.: Еволюція тоталітарної системи. – К., 1996.
- Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). – К., 1999.
- Баран В. та ін. Історія України. – Львів, 1996.
- Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Кн. 1–2. – К., 1994.

- Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. – К., 1999.
- Білоус А. Політичні об'єднання України. – К., 1993.
- Бойко О.Д. Історія України. – К., 2003.
- Боплан Г.-Л. Опис України. – К., 1990.
- Борисенко В.Й. Курс української історії: з найдавніших часів до XX ст. – К., 1996.
- Борисенко В.Й. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. – К., 1986.
- Боровський Я.Є. Світогляд давніх киян. – К., 1992.
- Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа: Життя і пориви великого гетьмана. – К., 1991.
- Брайчевський М.Ю. Коли і як виник Київ. – К., 1963.
- Брайчевський М.Ю. Біля джерел слов'янської державності. – К., 1964.
- Брайчевський М.Ю. Походження Русі. – К., 1968.
- Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. – К., 1989.
- Брайчевський М.Ю. Вступ до історичної науки – К., 1995.
- Братко-Кутинський О.А. Нашадки святої трійці. – К., 1992.
- Братко-Кутинський О.А. Феномен України. – К., 1995.
- Бульба-Боровець Т.Д. Армія без держави. – Київ–Торонто–Нью-Йорк, 1996.
- Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії // Україна крізь віки. – К., 1998. – Т.1.
- Василенко Г.К. Велика Скіфія. – К., 1991.
- Величко С.В. Літопис: у 2-х т. –К., 1991.
- Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.). – Львів, 1996.
- Верстюк В.Ф. Махновщина: Селянський повстанський рух на Україні 1918–1921 рр. – К., 1991.
- Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник. – К., 1995.
- Верстюк В.Ф., Пиріг Р.Я., М.С. Грушевський: Коротка хроніка життя та діяльності. – К., 1996.
- Винар Л.І. Михайло Грушевський: Історик і будівничий нації. Статті і матеріали. – К., 1995.
- Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Навчальний посібник. – К., 1994.
- Винокур О., Трубочанилов С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996.

- Винниченко В.К. Відродження нації. Ч. 1–3. – К., 1990.
- Винниченко В.К. Заповіт борцям за визволення. – К., 1991.
- Витоки: Від найдавніших часів до першої половини IX ст. / Упоряд. О.І. Гуржій. – К., 1995.
- Воронов І., Пилявець Ю. Голод 1946–1947 рр. – К., 1991.
- Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – К., 1993.
- Галамай С.П. Боротьба за визволення України (1929–1989 рр.). – Львів, 1996.
- Генсьорський А.І. Галицько-Волинський літопис. – К., 1958.
- Гнідан О.Д., Дем'янківська Л.С. Володимир Винниченко: життя, діяльність, творчість: Навчальний посібник. – К., 1996.
- Голобуцький В.О. Запорізька Січ в останні часи свого існування (1734–1775 рр.). – К., 1961.
- Голобуцький В.О. Запорозьке козацтво. – К., 1994.
- Голобуцький В.О., Кулик В. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця XIX – початку XX століття. – К., 1996.
- Головко О.Б. Русь у міжнародному житті Європи IX–XX ст. – К., 1994.
- Голод 1921–1923 років в Україні. Зб. документів і матеріалів. – К., 1993.
- Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. – К., 1990.
- Голод в Україні 1946–1947 рр. Документи і матеріали. – К.–Нью-Йорк, 1996.
- Голубко В. Армія Української Народної Республіки 1917–1918 рр. – Львів, 1997.
- Гордієнко В. Українські січові стрільці. – Львів, 1991.
- Гордієнко В. Українська Галицька Армія. – Львів, 1991.
- Грабовський С., Ставряні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К., 1995.
- Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX ст. – К., 1996.
- Грицак Я. Страсті за націоналізмом. – К., 2004.
- Грушевський М.С. Історія української літератури: В 6 т., 9 кн. / Упоряд. В.В.Яременко. – К., 1993–1996.
- Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / Редкол.: Сохань та ін. – К., 1992–1999.
- Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1992.
- Грушевський М.С. На порозі нової України. – К., 1991.

- Грушевський М.С. Новий період України. – К., 1992.
- Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К., 1993.
- Гунчак Т. Симон Петлюра та євреї. – К., 1993.
- Гуржій О.І. Гетьман Іван Скоропадський // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6; - 1999. – № 1, 2.
- Гуржій О.І. Іван Богун // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1.
- Гуржій О.І. Українська козацька держава у другій половині XVII–XVIII ст. Кордони, населення, право. – К., 1996.
- Гупан Н.М., Климов А.О., Пометун О.І., Семистяга В.Ф., Сердюк О.В. Історія України від найдавніших часів до 1917 року: Навчальний посібник. – Луганськ, 1996.
- Гупан Н.М., Климов А.О., Пометун О.І., Семистяга В.Ф., Сердюк О.В. Історія України ХХ століття: Навчальний посібник. – Луганськ, 1997.
- Гупан Н.М., Климов А.О., Пометун О.І., Семистяга В.Ф., Сердюк О.В. Історія України. – Луганськ, 1997.
- Гуцало Є.П. Ментальність орди: Статті. – К., 1996.
- Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні (20–30-ті роки). – К.–Едмонтон, 1991.
- Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. // Нове законодавство України. – К., 1992. – Випуск 1.
- Дем'ян Г.В. Іван Вагилевич – історик і народознавець. – К., 1993.
- Дем'янов В. Що було до Русі?: Історія Русів у “Влесовій книзі” та сучасних історичних відомостях. – Рівне, 1994.
- Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? // Вітчизна. – 1990. – № 5, 6, 7.
- Дністрянський М.С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій. – Львів, 1992.
- Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1991.
- Донцов Д. Націоналізм. – Нью-Йорк–Торонто, 1966.
- Дорошенко Д.І. Нарис історії України: у 2-х т. – К., 1991.
- Енциклопедія української діаспори: у 7 т. – Париж–Нью-Йорк–Чикаго–Мельбурн, 1995–1996.
- Етнографія України: Навчальний посібник / За заг. ред. С.А.Марчука. – Львів, 1994.
- Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.

- Єфименко О.Я. Історія України та її народу. – К., 1992.
- Жуковський А. Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6.
- Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів, 1991.
- Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
- Запорозьке козацтво в українській історії, культурі та національній самосвідомості. – К., 1997.
- Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
- Західна українська діаспора. – К., 1994.
- Іванченко Р.П. Україна від Кия до Кравчука. Короткий нарис історії української державності. – К., 1992.
- Іванченко Р.П. Київська Русь: початки Української держави. – К., 1995.
- Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI–XVIII ст. – К., 1966.
- Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. – Львів, 1996.
- Історія розвитку політичної думки: Курс лекцій / В.В.Мадіссон, Л.І.Ларченко, В.П.Степіко, Л.Я.Діденко. – К., 1996.
- Історія України: Навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М.Литвин, А.Г.Слюсаренко, В.Ф.Колесник та ін.; За заг. ред. В.М.Литвина. – К., 2006.
- Історія України. Документи. Матеріали: Посібник / Уклад., комент. В.Ю. Короля. – К., 2002.
- Історія України в особах: IX–XVIII ст. / Б.Замлинський та ін. – К., 1993.
- Історія України в особах: XIX–XX ст. / І.Войцеховська та ін. – К., 1995.
- Історія українського мистецтва: у 6 т., 7 кн. – К., 1966–1970.
- Історія української культури / За заг. ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
- Історія української літератури XX століття: у 2-х кн.: Навчальний посібник / За ред. В.Г.Дончика. – К., 1994.
- Історія селянства Української РСР: у 2-х т. – К., 1967.
- Історія Січових стрільців. – К., 1992.
- Калініченко В.В. Селянське господарство України в період непу. – Х., 1997.
- Калініченко В.В. Селянське господарство України в доколгоспний період (1921–1929 рр.). – Х., 1991.

- Кармазіна М.С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець XIX – початок XX ст.). – К., 1998.
- Касьянов Г.В., Даниленко В.М. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті роки). – К., 1991.
- Касьянов Г.В. Українська інтелігенція 1920–30-х років: соціальний портрет та історична доля. – К., 1992.
- Касьянов Г.В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. – К., 1995.
- Кашуба М.В. З історії боротьби проти Унії. – К., 1986.
- Киричук Ю.А. Історія УПА. – Тернопіль, 1991.
- Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939 – 1945 рр.). – К., 1999.
- Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація гетьманщини (1760–1830 рр.). – К., 1996.
- Козуля О. Жінки в історії України. – К., 1993.
- Колективізація і голод на Україні (1929–1933 рр.): 36 документів і матеріалів / Упоряд. Г.М.Михайличенко, Є.П.Шаталіна. – К., 1992.
- Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. – К., 1993.
- Кононенко П.П. Українознавство. – К., 1996.
- Конституційні акти України 1917–1920 рр. – К., 1992.
- Конституція незалежної України. Кн. 1. Документи, коментарії. Статті. – К., 1995.
- Конституція України. – К., 1996.
- Конституція України – основа формування суспільства. – Харків, 1996.
- Копиленко О.Л. “Сто днів” Центральної Ради. – К., 1992.
- Короткий довідник з Історії України / І.Ф.Курас, М.О.Багмет, І.І.Федьков. – К., 1994.
- Корчак-Городиський О. Замість вигадок: Українська проблематика в західних політико-дипломатичних джерелах: Документи, рецензії, спогади. – Івано-Франківськ, 1991.
- Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.
- Костюк Г.О. Зустрічі і прощання: Спогади. Кн. 1. – Едмонтон, 1987.
- Костюк Г.О. Сталінізм в Україні: Генеза і наслідки. – К., 1995.
- Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К., 1998.
- Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. – К., 1996.

- Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К., 1996.
- Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХст. – К., 1997.
- Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. – К., 1998.
- Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К., 1998.
- Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984.
- Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.
- Крип'якевич І.П. Історія України. – Львів, 1993.
- Крип'якевич І., Гнатевич Б., Степанів З. та ін. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ століття). – Львів, 1992.
- Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928 рр.). – К., 1996.
- Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.). – К., 1999.
- Лаврів П.І. Історія Південно-Східної України. – К., 1996.
- Лановик Б.Д. та ін. Історія господарства: Україна і світ. – К., 1995.
- Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу. – К., 2004.
- Лебедь М. Українська повстанська армія. – Дрогобич, 1993.
- Ленін В.І. Про Україну: у 2-х кн. – К., 1977.
- Леп'явко С. Козацькі війни кінця ХVІ ст. в Україні. – Чернігів, 1996.
- Літопис УПА: Нова серія. Т. І. Видання Головного командування УПА / Ред. Сохань та ін. – К., 1995.
- Литвин В.М. Історія України: У 3 т. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – Кн. 2. – К., 2005.
- Литвин М., Науменко К. Історія галицького стрілецтва. – Львів, 1992.
- Липа Ю. Призначення України. – К., 1997.
- Лисяк-Рудницький І. Нарис історії нової України. – Львів, 1991.
- Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т. 1–2. – К., 1994.
- Литвин В. Політична арена України: дійові особи та виконавці. – К., 1994.
- Литвин В.М. Україна: політика, політики, влада. – К., 1997.
- Літопис руський: За іпатієвським списком. – К., 1989.
- Літопис УПА: Нова серія. – Київ–Торонто, 1995.
- Лук'яненко Л.Г. Не дам загинуть Україні. – К., 1994.
- Лук'яненко Л.Г. Сповідь у камері смертників. – К., 1991.

- Лук'яненко Л.Г. Вірую в бога і в Україну. – К., 1991.
- Мазепа І. / Упоряд., комент. Ю.О.Іванченка. – К., 1993.
- Мазепа І. Україна в огні й бурі революції: 1917–1921 рр. – Аугсбург–Київ, 1994.
- Макарчук С.А., Турій С.Ю. Український етнос (історичний розвиток). – Львів, 1990.
- Марочкін В.Т. Антифеодальний і визвольний рух на Україні в першій чверті XVII ст. – К., 1989.
- Марченко М.І. Історія української культури з найдавніших часів до середини XVII ст. – К., 1961.
- Махновець Л. Про автора “Слова о полку Ігоревім”. – К., 1989.
- Мельник Андрій. Спогади та документи / Голов. ред. М.Лукив. – К., 1995.
- Мельник Л.Г. Боротьба за українську державність (XVII ст.). – К., 1995.
- Мельник Л.Г. Українсько-турецькі взаємовідносини і політичні проекти П. Орлика // Укр. іст. журн. – 1997. – № 6.
- Мірчук П. УПА: Документи і матеріали. – Львів, 1991.
- Мірчук П. Історія Української повстанської армії. – Львів, 1992.
- Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань 1917–1918 рр. – Львів, 1994..
- Мозолевський Б.М. Скіфський степ. – К., 1983.
- Моця О.П., Ричка В.М. Київська Русь: від язичництва до християнства. – К., 1996.
- Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. – К., 1993.
- Наливайко Д.С. Козацька християнська республіка: Запорозька Січ у західноєвропейських літературних пам'ятках. – К., 1992.
- На переломі: Друга половина XV – перша половина XVII ст. / Упоряд. і передм. О.В.Русиної. – К., 1994.
- Нариси з історії українського мистецтва / За ред. В.Г.Заболотного. – К., 1989.
- Наулко В.І., Чухліб Т.В., Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право // Укр. іст. журн. – 1997. – № 4.
- Наумов С.О. Братство тарасівців // Укр. іст. журн. – 1999. – № 5.
- Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.

- Оглоблин О. Проблема схеми історії України XIX–XX ст. до 1917 р. – Мюнхен, 1973.
- ОУН: минуле й майбутнє. – К., 1993.
- Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917–1919 рр. – К., 1995.
- Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства. – К., 1996.
- Пассек Т. Трипільська культура. – К., 1990.
- Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 р. – К., 1994.
- Петлюра С.В. Статті. – К., 1993.
- Петраш О.О. Руська трійця. – 2-е вид. – К., 1987.
- Петров В.П. Етногенез слов'ян. – К., 1972.
- Петров В.П. Походження українського народу. – К., 1992.
- Пиріг Р.Я. Життя Михайла Грушевського: Останнє десятиліття (1924–1934рр.). – К., 1993.
- Півторак Г. Українці: Звідки ми і наша мова. – К., 1993.
- Пінчук Ю.А. Микола Іванович Костомаров (1817–1885 рр.). – К., 1992.
- Політична система сучасної України: Особливості становлення, тенденції розвитку / Л.Ф.Курас, Ф.М.Рудич, Р.В.Балабан та ін. – К., 1998.
- Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: у 2-х т. – К., 1995.
- Пономарьов А.П. Українська етнографія: Курс лекцій. – К., 1994.
- Пономарьов А.П. Етнічність та етнічна історія України: Курс лекцій. – К., 1996.
- Попович М. Червоне століття. – К., 2005.
- Присажняк Ю.П. Ментальність українського селянства в умовах капіталістичної трансформації суспільства (друга половина XIX – початок XX ст.) // Укр. іст. журн. – 1999. – № 3.
- Пристайко В.І., Шаповал Ю.І. Михайло Грушевський і ГПУ–НКВД. Трагічне десятиліття: 1924–1934. – К., 1996.
- Пріцак О. Походження Русі: Стародавні скандинавські джерела. – К., 1997.
- Реєнт О.П. У робітнях історичної науки. – К., 1999.
- Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. – К., 1999.
- Рубльов О.С., Черненко Ю.А. Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції: 20–50-ті роки XX ст. – К., 1994.
- “Русалка Дністрова”: Документи і матеріали. – К., 1989.

- Русина О.В. Україна під татарами і Литвою / Україна крізь віки. – К., 1998. – Т.6
- Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні. Середина 1950-х – початок 1990-х років. – К., 1998.
- “Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К., 1987.
- Сарбей В. Г. Національне відродження України. – К., 1999.
- Світленко С.І. Народництво в Україні 60–80-х рр. XIX ст. – Дніпропетровськ, 1995.
- Сергієнко Г.Я. Визвольний рух на Правобережній Україні в кінці XVII – на початку XVIII ст. – К., 1963.
- Сергієнко Г.Я. Декабристи та їх революційні традиції на Україні. – К., 1975.
- Сергійчук В.І. Іменем Війська Запорозького: Українське козацтво в міжнародних відносинах XVI ст. – К., 1991.
- Сергійчук В.І. Національна символіка України. – К., 1992.
- Сидоренко О.Ф. Українські землі у міжнародній торгівлі (IX – середина XVII ст.). – К., 1992.
- Скоропадський П. Спомини. – К., 1992.
- Слепченко Е., Борисова О. История Украины XX века. – Луганск, 1994.
- Сливка Ю.Ю. Борьба трудящих Східної Галичини проти іноземного поневолення. – К., 1973.
- Слюсаренко А.І., Томенко М.В. Історія української Конституції. – К., 1993.
- Смолій В.А., Гуржій О.І. Як і коли почала формуватися українська нація. – К., 1991.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція 1648–1676 рр. крізь призму століть // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1, 2, 3.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет. – К., 1993.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея: Проблеми формування, еволюції, реалізації. – К., 1996.
- Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія. – К., 1997.
- Солдатенко В.Ф. Українська революція. Концепція та історіографія. (1918–1920). – К., 1999.

- Сосновський М. Дмитро Донцов: Політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму. – Нью-Йорк–Торонто, 1974.
- Станіславський В.В. Політичні відносини Запорозької Січі з Річчю Посполитою та Правобережною Україною в 1686 – 1699 рр. // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6; 1999. – № 1.
- Стецюк К.І. Народні рухи на Лівобережній і Слобідській Україні в 50–70-х роках XVII ст. – К., 1960.
- Сторінки історії України. – Луганськ, 1993.
- Субтельний О. Україна: історія. – К., 1993.
- Субтельний О. Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст. – К., 1994.
- Сушинський Б. Козацькі вожді України: Історія України в образах її вождів та полководців XV–XIX століть. – Одеса, 1998.
- Тереножкин А.И. Киммерийці. – К., 1976.
- Телешук С.О. Національне питання в програмах українських політичних партій в кінці XIX на початку XX століття. – К., 1996.
- Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. – К., 1996.
- Толочко П.П. Історичні портрети. – К., 1990.
- Толочко П.П. Київська Русь. – К., 1996.
- Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К., 1999.
- Україна багатопартійна: програмні документи нових партій. – К., 1991.
- Україна в XX столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.
- Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства / Б.Д.Лановик та ін. – К., 1994.
- Україна на міжнародній арені: У 2 кн.: 36. док. і матеріалів 1991. – 1995 рр. / Упоряд. В.В.Будяков та ін. – К., 1998.
- Українознавство: Посібник / В.Я.Мацюк, В.Г. Пугач. – К., 1994.
- Українська Гельсінська група 1978–1982 рр.: Документи та матеріали. – Торонто, 1983.
- Українська державність у XX ст.: Історико-політичний аналіз / О.Дергачов та ін. – К., 1996.
- Українська ідея / Редкол. І.Ф. Курас та ін. – К., 1994.
- Українська культура: Історія і сучасність: Навчальний посібник / За ред. С.О.Черепанової. – Львів, 1994.

- Українська суспільно-політична думка ХХ ст. – Мюнхен, 1983. – Т. 1–3.
- Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. Т. 1–2. – К., 1996, 1997.
- Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. (у 4-х кн.) / Упоряд. В.Яременко та ін. – К., 1995.
- Український правозахисний рух. – Торонто–Балтимор, 1978.
- Українські канадці в історичних зв'язках із землею батьків: Зб. – К., 1990.
- Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3 кн. – К., 1994.
- Федорів Ю. Історія Церкви України. – Люблін, 1991.
- Федченко П.М. Михайло Драгоманов. – К., 1991.
- Філіпчук В.О. Початки українського національного відродження на Буковині // Укр. іст. журн. – 1999. – № 2.
- Харабан Г.Ю. Спалах гніву народного: Антифеодальне народно-визвольне повстання на правобережній Україні у 1768–1769 рр. – К., 1989.
- Хижняк З.І. Кисво-Могилянська академія. – К., 1988.
- Царук О.В. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри. – Дніпропетровськ, 1998.
- Чмихов М.О. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. – К., 1992.
- Шаповал Ю.І. Україна 20–50-х років: Сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.
- Шаповал Ю.І. Людина і система: Штрихи до портрету тоталітарної доби в Україні. – К., 1994.
- Шаповал Ю.І. та ін. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К., 1997.
- Шелухін С. Україна – назва нашої землі з найдавніших часів. – Дрогобич, 1992.
- Шерер Ж.Б. Літопис Малоросії, або історія козаків-запорожців та козаків України, або Малоросії. – К., 1994.
- Щербак В.О. Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648–1654 рр. – К., 1989.
- Щербак В.О. Українське козацтво: Формування соціального стану. – К., 2000.
- Щербак В.О. Яків Острянин // Укр. іст. журн. – 1997. – № 6.
- Щербак М.Г. Щербак В.О. Національна політика царизму на Правобережній Україні. – К., 1997.

- Юрченко О. Українсько-російські стосунки після 1917 року в правовому аспекті. – Мюнхен, 1991.
- Юшков С.В. Нариси з історії виникнення і початкового розвитку феодалізму в Київській Русі. – К., 1992.
- Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XVI до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К., 1994.
- Яневський Д.В. Українська Центральна Рада: перші кроки до національної державності (березень–листопад 1917 року). – К., 1990.
- Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003.
- Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: У 3 т. – К., 1990.

ЗМІСТ

ВСТУП (ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ)	3
I КУРС	5
II КУРС	31
III КУРС	52
IV КУРС	71
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	61

Навчальне видання

КЛИМОВ Анатолій Олексійович
БЕРНАЦЬКИЙ Микола Петрович
БОРИСОВА Ольга Василівна
БРОВЧЕНКО Інна Юріївна
ГОГОХІЯ Нані Тамазівна

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

*Для студентів спеціальності 7.030301 „Історія”
денної форми навчання*

Редактор – Климов А. О.
Комп’ютерний макет – Гогохія Н. Т.
Коректор – Колотовкіна Н. В.

Здано до складання 5.05.2006 р. Підписано до друку 7.06.2006 р. Формат 80×641/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 5,6. Наклад 300 прим. Зам. №

Видавництво ЛНПУ імені Тараса Шевченка
«Альма-матер»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-03-20.